

תּוֹשַׁע

NISAN
IJAR

רֵאשִׁית

ROŠ CHODEŠ

VĚSTNÍK ŽIDOVSKÝCH NÁBOŽENSKÝCH OBCÍ
V ČESKÝCH ZEMÍCH A NA SLOVENSKU

Při četbě německého Šanghajského Heraldů. Foto © Arthur Rothstein Archive.
K článku *Šanghajské útočiště* na str. 8–9.

PINKASOVA SYNAGOGA

Židovská obec v Praze si dovoluje vás a vaše přátele pozvat na vzpomínkovou akci na oběti genocidy Židů u příležitosti dne Jom ha-šoa 5776 (2016), která se koná ve čtvrtek **5. května** v 10.00 hodin v Pinkasově synagoze. žop

JOM HA-ŠOA

Den vzpomínání na oběti holokaustu – Jom ha-šoa – tradičně připomíná ve veřejném prostoru Institut Terezínské iniciativy. Dne **5. května** ve spolupráci s regionálními partnery pořádá 11. ročník veřejného čtení jmen obětí holokaustu v jedenácti městech České republiky – Praze, Blatné, Brně, Havlíčkově Brodě, Kolíně, Kutné Hoře, Liberci, Litni u Berouna, Plzni, Olomouci a Sušici. Záštitu nad akcí převzal ministr Jiří Dienstbier a zástupci místních samospráv. Čtení v Praze se koná na náměstí Jiřího z Poděbrad a začíná (stejně jako v dalších městech) ve 14 hodin a pokračuje dvě až tři hodiny.

Tématem letošního 11. ročníku je Pomoc lidem v nouzi. Institut Terezínské iniciativy ve spolupráci s regionálními partnery připravuje informační materiál, věnovaný tématu letošního ročníku a zároveň historii a významu čtení jmen obětí holokaustu. Účastníci akce budou moci nahlédnout do pamětních knih obětí holokaustu a dalších tematických publikací. Více informací naleznete na www.terezinstudies.cz.

its

TRYZNA V TEREZÍNĚ

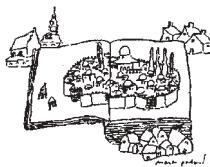
Terezínská iniciativa a Památník Terezín zvou na pamětní tryznu, která se koná v Terezíně v neděli **15. května**. Odjezd autobusu v 8.30, sraz v 8.15 v ulici na Florenci. Rezervace míst na tel. 222 310 681 (kancelář TI). ti

RADA FŽO 1/2016

První letošní zasedání Rady FŽO v ČR se uskutečnilo 30. dubna v Praze. Při zahájení bylo přítomno 25 členů rady a zastoupeno bylo 7 obcí. Na programu jednání, které řídil předseda federace Petr Papoušek, bylo osm bodů: 1/ Kontrola zápisu z posledního jednání, 2/ Plnění rozpočtu FŽO za rok 2015, 3/ Informace o převodu domu ŽO Ústí nad Labem a vyřešení dluhu ŽO Ústí, 4/ Revitalizace židovských památek, 5/ Bezpečnost, 6/ Rozdělení financí na rok 2017, 7/ Zástupce FŽO v DR ŽMP, 8/ Různé.

1/ Kontrola zápisu z posledního jednání – Předsedající konstatoval, že úkoly byly splněny a doplněný rozpočet FŽO na rok 2016 byl rozeslán členům rady.

AKTUALITY

2/ Plnění rozpočtu FŽO za rok 2015

Rozpočet FŽO je plněn podle plánu. Ve středisku sekretariát se příjmy i výdaje zvýšily díky přijatým darům na konkrétní činnosti. Celkově došlo k úspoře 511 tisíc Kč, kterou předseda navrhl přesunout do zřízeného garančního fondu na sociální účely. **Návrh usnesení: RFŽO schvaluje navýšení garančního fondu o 511 tis. Kč.**

Hlasování: Přítomno 27 členů rady; pro schválení nutno 14 hlasů; všech 27 hlasů pro – **usnesení bylo schváleno.**

3/ Informace o převodu domu ŽO Ústí nad Labem a vyřešení dluhu ŽO Ústí nad Labem

P. Papoušek rekapituloval kroky, které FŽO ve věci záchrany domu, sídla ŽO Ústí, podnikla. ŽO Ústí darovala nemovitost, zatíženou zástavou, federaci. Byl podán návrh na změnu vlastníka v KN. Držitel zástavy postoupil pohledávku federaci za dohodnutou cenu 5 mil. Kč. Soudu bylo proto navrženo zastavení řízení o nařízení soudního prodeje, soud odročil řízení na neurčito. Tím je zajištěno, že ŽO Ústí může i nadále působit ve stávajících prostorách. Budova se dostala do vlastnictví FŽO, která ji bude spravovat, pravděpodobně prostřednictvím Matana, a. s. (v jednání).

V tomto roce končí splatnost půjčky, kterou poskytla FŽO podle rozhodnutí rady FŽO v roce 2011 ŽO Ústí nad Labem v částce 1 123 496 Kč. Půjčka byla určena ke splnění vymáhané povinnosti v předmětném exekučním řízení.

Návrh usnesení: Vzhledem k tíživé finanční situaci a nemajetnosti ŽO Ústí nad Labem, RFŽO odpouští dluh ŽO Ústí nad Labem, který činí k dnešnímu dni 1 363 740,78 Kč, formou daru s cílem dalšího rozvoje náboženských aktivit v Severočeském kraji.

Hlasování: přítomno 30 členů rady, pro schválení nutno 16 hlasů; pro 25 hlasů, zdrželo se 5 – **usnesení bylo schváleno.**

4/ Revitalizace židovských památek

Revizní komise FŽO, která na základě žádosti ŽO Brno provedla šetření oprávněnosti vícenákladů projektu Revitalizace židovských památek, vydala usnesení:

RK FŽO projednávala na podnět ŽO Brno ohledně vícenákladů na opravu – akce Jičín. Na základě předložených dokumentů RK FŽO nezjistila pochybení, pokud jde o finanční toky. Rada FŽO vzala zprávu revizní komise na vědomí.

5/ Bezpečnost – 5. dubna bude podepsáno memorandum mezi státem a FŽO a dalšími subjekty. Poté bude ustanovena bezpečnostní rada, koordinátorem se stane T. Kraus, analytičkou V. Šternová.

6/ Rozdělení financí na rok 2017 – Rada FŽO v roce 2013 schválila rozdělení finanční náhrady od státu do konce svého funkčního období. Vzhledem k nastávajícím volbám a připravovaným rozpočtům navrhuje předseda schválit rozdělení financí na rok 2017 stejným způsobem jako v uplynulém období. Rozdělením dlouhodobějšího charakteru pro další léta by se měla zabývat nová rada, ustavená v prosinci 2016. Takto byl také formulován návrh prezidia.

7/ Zástupce FŽO v DR ŽMP – Židovské muzeum v Praze upozorňuje, že v červnu t. r. končí funkční období zástupci FŽO v dozorčí radě. Předseda vyzývá obce, aby navrhovaly své kandidáty do 1. června, na příští radě proběhne volba.

8/ Různé – vyúčtování daru ŽMP prošlo kontrolou revizní komise FŽO, podklady byly předány ke kontrole dozorčí rady ŽMP, čeká se na vyjádření. M. Lichtenstein informoval, že schvalovací komise DSP Hagibor rozhodla, že všechny obce mají možnost umístit své členy za stejných podmínek, jako mají členové ŽOP, v Domově Ch. Jordana, informace bude rozeslána do obcí. *jd*

OBSAH

Dny Jeruzaléma v Praze **3**
 Komentář k Tófe na tento měsíc **4**
 Viděl jsem vše, co člověk může vidět – rozhovor s Imrem Kertészem **6–7**
 Šanghaiské útočiště – o nové výstavě v Galerii R. Guttmanna **8–9**
 Post Bellum v Izraeli **10**
 Kniha projevů Pavla Tigrida pro RFE **11**
 Malý zážrak z Podkrkonoší **12–13**
 Zajímavý hřbitov u Jistebnice **14**
 Zemřel germanista Kurt Krolop **15**
 A. Laferrère:
 Liberální revoluce v Izraeli **16–19**
 J. Sacks: Antisemitismus je nový antisemitismus **21**
 Izrael: Když dohoda není prioritou **21**
 Výběr z českých médií **22**
 Kalendárium **23**
 Poslední cesta Chaima Soutina **23**
 Kulturní zprávy **24–25**
 Zprávy z obcí a ze světa **26–28**

Poslední květnový víkend budete moci u pražského Výstaviště vstoupit nejen do Stromovky, ale také do Jeruzaléma. Čtvrtý ročník multižánrového festivalu Dny Jeruzaléma/Days of Jerusalem se bude odehrávat od **25. do 29. května** v letním kulturním klubu **Tiskárna na vzduchu** (vstup vchodem ze Stromovky směrem k Planetáriu) a bude opravdu rozmanitý. Návštěvníci zde uslyší to nejzajímavější ze současné jeruzalémské hudební scény od punku přes rap a taneční hudbu po country, včetně jedinečné rapperky Adi Ulmanky. Tři kapely – OSOG, Echo&Tito a Malox – se zároveň v pátek vypraví do Českých Budějovic, aby vystoupily na tamějším Majálesu, který se Dny Jeruzaléma spolupracuje.

V Tiskárně na vzduchu nebude chybět oblíbené duo kuchařů – Izraelec Ilan a Palestinec Kamel se tentokrát zaměří na vegetariánské varianty blízkovýchodní kuchyně. Naopak velkou novinkou bude přítomnost hvězd jeruzalémské skateboardové subkultury: Lior, Itamar, Nevo a Gabriel předvedou skateovou exhibici, ale také zapojí návštěvníky festivalu do graffiti workshopu, ve kterém využijí hebrejskou a arabskou kaligrafii, budou učit dětské zájemce základy jízdy na skateboardu a v rámci přednášky vysvětlí, jak se jim podařilo přesvědčit radnici, sponzory a sousedy, že Jeruzalém potřebuje skatepark. Na programu jsou i filmy, přednášky (viz dále).

Festival již tradičně poskytuje platformu pro dialog umělců a publika bez ohledu na původ a vyznání. Dny Jeruzaléma se pyšní nálepkou HateFree Fest, kterou uděluje iniciativa HateFree Culture, jejíž postoje a hodnoty festival svým charakterem sdílí. Festival se koná v přátelské a sousedské atmosféře Prahy 7, již by chtěl rozšířit o další možnosti k setkávání, a to i mezinárodnímu. Jste srdečně zváni!

PROGRAM

(Všechny akce se odehrávají v Tiskárně na vzduchu ve Stromovce nebo v jejím blízkém okolí; filmy se promítají v hebrejském originále s českými titulky.)

25. května

■ 21.00–23.30: *Laskavá slova*, film izraelského režiséra S. Zahrina plus předfilm.

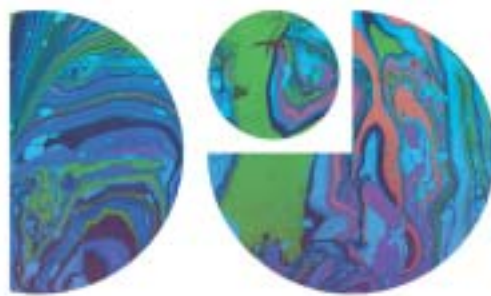
26. května

■ 21.30–23.05: *Příběh o lásce a tmě*. Režijní debut herečky Natalie Portmanové natočený částečně podle slavné autobiografie spisovatele Amose Oze.
■ 23.05–00.30: Afterparty.

DNY JERUZALÉMA V PRAZE

27. května

■ Od 16.00 do 20.00 probíhá kulinářská show oblíbeného dua izraelského a palestinského šéfkuchaře a současně můžete navštívit přehlídku designu – Setkání Jeruzaléma a Prahy 7.
■ 17.00–18.00: 18.00: Graffiti workshop. Graffiti dílna pod vedením jeruzalémského skaterského kolektivu Doloreskateboarding.
■ 19.00: R.U.OK feat – směsice elektronické taneční hudby a jazzu.

days of Jerusalem

■ 20.20: Beta Zinq feat. Přestože kapela Beta Zinq vznikla teprve minulý rok, byla označena za „to nejveselejší a nejzajímavější, co v hudbě loni vzniklo“. Kombinace elektronických beatů, akustiky a veselé letní atmosféry.

■ 21.00: Beta Zinq feat a palestinský rapper Muhammad Mughrabi.

■ 22.00–01.00: Afterparty.

28. května

■ Od 11 do 20.00 lze ochutnat produkty izraelského a palestinského šéfkuchaře a navštívit designový market.

■ 11.00–14.00: Udržitelná móda – Recyklujeme Jeruzalém/workshop a přednáška.

■ 12.00–13.30: Lekce skateboardingu. Jeruzalémský kolektiv Doloreskateboarding naučí děti i dospělé základní triky na skatu.

■ 13.00–13.50: Beta Zinq, akustický koncert taneční hudby.

■ 14.00–15.30: Ilustrace – Noa Snir/workshop a přednáška.

■ 15.00–16.00: Jazyková a kaligrafická lekce arabštiny a hebrejštiny.

■ 15.30–17.00: Skateboardová exhibice. Jeruzalémský kolektiv Doloreskateboarding předvede, co umí!

■ 17.00: Skatelife. Hvězdy jeruzalémské skateové scény promluví o své subkultuře.

■ 18.00: On the Shoulders of Giants – překvapivá fúze americké country a blízkovýchodních rytmů.

■ 19.30: Echo&Tito feat. Zpěvačka Echo a zvukový experimentátor Tito, kteří procestovali celý svět a jako suvenýry si přivezli hudební inspiraci. V jejich originálním mixu elektroniky, dubu a hip hopu uslyšíte ozvěny Jamajky, Egypta, Číny, Evropy či USA a samozřejmě Jeruzaléma. Malox, dvojčlenné seskupení s energií, která by i horou pohnula, hraje vše od klezmeru po jazz a punk a orientální melodie.

■ 21.00: Adi Ulmanky. Koncert hvězdy (nejen) jeruzalémské rapové scény.

■ 22.00: Afterparty.

29. května

■ Od 11 do 17.00 lze ochutnat produkty z kuchyně izraelského a palestinského šéfkuchaře a navštívit designový market.

■ 13.00–14.00: On the Shoulders of Giants – acoustic. Překvapivá fúze americké country a blízkovýchodních rytmů.

■ 15.00–16.00: Skupina Echo&Tito.

■ 16.30–17.15: Program Dnů Jeruzaléma 2016 uzavře skupina Malox.

■ Vstup na všechny programy festivalu je zdarma. (Detailní program najdete na www.daysofjerusalem.com nebo na Facebooku Days of Jerusalem.)

(tj)

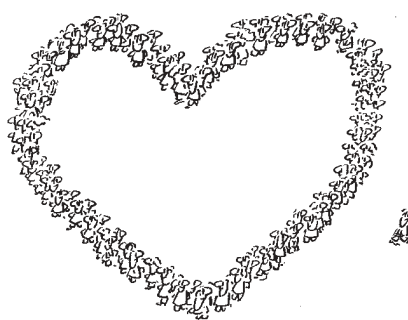
BUĎTE SVATÍ

Hospodin mluvil k Mošemu, říkáje: „Mluv k celé obci synů Jisraele a řekni jim: Buďte svatí, protože já, Hospodin, váš Bůh, jsem svatý!“ Totéž bylo již řečeno v oddílu Šmini v rámci příkazů týkajících se dodržování kašrutu. „Buďte svatí“ se v této souvislosti vztahovalo především na to, co smíme a nesmíme jíst. V tom případě je namísto si položit otázku, v čem je tomu adekvátní svatost Hospodina?

Odpověď nalézáme v Rašiho komentáři k oddílu Kedošim, kde vykládá „svatost“ jako „oddělenost“. Opakem svatého je všední, profánní, jako je šabat oddělen od šesti všedních dnů a Izrael od ostatních národů. Při havdale, (oddělení) šabatu (nebo svátku) od přichozích všedních dnů, přirovnáváme sváteční den ke světlu a všední dny k temnotě prvotního stavu stvoření, *tohu va-vohu*, vzbuzujícím úzkost a strach. Je-li stvoření ponořeno do tmy, zmocňuje se nás závrat' a hrůza. Svět, ačkoli tu je, je nesrozumitelný a chaotický. Teprve světlo nám poskytuje možnost rozlišovat jedno od druhého, i dobré od zlého v sobě, a orientovat se v něm. Proto Bůh řekl „Budiž světlo!“ a oddělil to světlo od tmy, poněvadž je dobré. Naprostá tma je nepřítomnost světla. Všednost, hebrejsky totéž co „písek“, je stav, kdy jedno zrno skutečnosti je jako druhé a nespatiřujeme mezi nimi rozdíl, což je ostatně podstata sekulárního pohledu na svět. Zřekl se svatosti, a tím i na ní založeného hodnotového systému, daného existencí od světa odděleného, a přesto v něm přítomného Stvořitele.

Jestliže se jedná o potravu, již smíme nebo nemáme jíst, není to primárně proto, že by např. maso z velblouda, králíka, koně nebo vepře nebylo chutné nebo bylo nezdravé, ale právě proto, že se tím oddělujeme od těch, kdo jedí bez výběru vše. Ve skutečnosti je celý systém židovského kašrutu založen na nařízení, jež pro nás nemá jiný důvod, než že je nařízeno. Vyšlo od Toho, jenž je absolutně oddělený od stvoření, které stvořil a obnovuje, a jediný smysl plnění tohoto nařízení spočívá v tom, že se tím stáváme součástí principu svatosti v tom úplně nejzákladnějším, čím se každá živá bytost na zemi udržuje naživu.

KOMENTÁŘ K TÓRE PRO TENTO MĚSÍC

Ivan Steiger: *Nezavrhuj syny svého lidu a nechovej vůči nim výčitky, chovej k svému druhu lásku, je jako ty, já jsem Hospodin!* 3M 19,18.

Z knihy Bible v kresbách

V oddílu Kedošim je však od nás účast na metafyzické svatosti požadována na principiálně jiné, etické úrovni. Dodržování kašrutu, tj. dovoleného a zakázaného v oblasti fyzické, oddělení se od ostatního lidstva by bylo nesmyslné, kdyby bylo provázáno amorálním jednáním vůči Bohu a bližnímu – a především vůči němu. Příkazů v tomto smyslu je v této kapitole celá škála, a hledáme-li v nich společného jmenovatele, je jím to, že máme být čestní a „svatí“ nejen navenek, ale i tam, kde nás zdánlivě nikdo nesleduje, totiž ve svém soukromí a nitru. „Nenos zášť vůči svému bratru ve svém srdci, ale varuj svého bližního, abys nenesl jeho hřích! Nezavrhuj syny svého lidu a nechovej vůči nim výčitky, chovej ke svému druhu lásku, je jako ty, já jsem Hospodin!“

Hillel a rabi Akiva pokládali příkaz lásky k bližnímu, protože „je jako ty“, za základní pravidlo Božího učení. Podle Hillela je dokonce celá Tóra k tomu komentářem, jež je proto třeba studovat. Aby ale bylo zřejmé, kdo je míněn „tým druhem“, zahrnuje pod něj další

text i přistěhovalec. „Usadí-li se s tebou ve tvé zemi přistěhovalec, neutiskujte ho! Přistěhovalec, jenž se u vás usadil, vám buď jako domorodec, a chovej k němu lásku, je jako ty, vždyť i vy jste byli přistěhovanci v zemi Micrajim, já, Hospodin, jsem váš Bůh!“

Jenom proto, že patří k jinému etniku, není přistěhovalec Izraeli cizincem, poněvadž je člověk. To, co dělá jiné lidi Izraeli cizinci, nespočívá v jejich původu, nýbrž v hodnotovém systému, který vyznávají.

Na jiném místě (2M 23,9) se ale připomíná, že ohleduplnost vůči *gerim*, přistěhovalcům, by měla být dána tím, že Izrael jako přistěhovalec v Egyptě poznal „duši přistěhovalece“. Díky této zkušenosti se Žid dokáže vžít do psychiky člověka, jenž je většinou populací pokládán za cizího a nakládá s ním podle toho. Jestliže s ním však dokáže soucítit, nebude ho utlačovat, ale jednat s ním jako rovný s rovným, poněvadž „Já, Hospodin, jsem váš Bůh“, Bůh domorodce i Bůh přistěhovalece. Proto na sebe plněním příkazu „buď vám jako domorodec“ bereme také zřetel na hledisko Svatého, budiž požehnán, nejen na své city.

V 5M 10, 19 jde Moše rabenu ještě dál, říkáje: „Milujte přistěhovalece, poněvadž jste byli přistěhovanci v zemi Micrajim!“ Na rozdíl od příkazu lásky k bližnímu a přistěhovanci při tom používá čtvrtého pádu jako v případě direktní lásky v příkazu Šmá Jisrael: „miluj Hospodina, svého Boha!“ Rozdíl v pádové předložce *le* (3. pád) a *et* (4. pád) je natolik významný, že Hillel považoval podle traktátu Šabat 31a za správné vyložit příkaz: „Chovej ke svému druhu lásku, je jako ty!“ v zákaz: „Co sám nenávidíš, nedělej svému druhu!“

Přitom je ovšem důležité si uvědomit, že adresátem těchto slov byl právě cizinec, jenž se chtěl stát přistěhovalcem v Izraeli. Proto Hillel dodal, že právě to je základním učením Tóry, k němuž se vztahuje vše ostatní, dokonce včetně příkazu „miluj Hospodina, svého Boha“. Plnění příkazů není totiž z principu vymahatelné, zatímco přestoupit zákaz je podle právního systému Tóry trestný čin.

EFRAIM KAROL SIDON,
vrchní zemský rabín

ACHAREJ MOT (3M 16,1–18,30)**O vůdcovství: Sprinty a maratony**

Byla to jedinečná, neopakovatelná chvíle, kdy se schopnost vedení ukázala ve své nejdokonalejší podobě. Čtyřicet dní strávil Mojžíš v Boží přítomnosti na hoře Sinaj a dostal od Hospodina zákon psaný na kamenných deskách. Poté mu Hospodin řekl, že jeho lid stvořil zlaté tele a že tento lid za trest zničí. Nastala nejhorší krize v době putování pouští.

Nejprve se Mojžíš začal modlit k Bohu, aby nezničil jeho národ. Bůh souhlasil. Pak sestoupil z hory a spatřil, jak Židé tančí kolem zlatého telete. Mojžíš roztránil desky, spálil tele, smíchal jeho popel s vodou a donutil všechny, aby ho vypili. Poté vyzval, aby mu lidé pomohli – jeho výzvu poslechli levitě a vykonali krvavý trest, kterému podlehl tři tisíce Židů. Pak se Mojžíš vrátil na horu a modlil se čtyřicet dní a nocí. Zůstal tam dalších čtyřicet dní v Boží přítomnosti a vytvořili nové desky zákona.

Mojžíš se zachoval jako skutečný vůdce, prokázal rozhodnost i trpělivost. Ale co nastane, když takový vůdce jako Mojžíš už neexistuje? S tímto problémem se setkává každý národ, každá společnost, obec či rodina.

Odpověď nacházíme v naší sidfe. Okamžik, kdy Mojžíš sestoupil z hory a přinesl nové desky, navždy připomíná svátek Jom kipur. Tento den zvětňuje drama kajícnosti a pokání, prožíváme ho znovu a znovu každý rok. Jeho hlavní postavou však není Mojžíš, ale Aharon, nikoli prorok, ale velekněz.

Tak se uchovává přelomová událost – prostřednictvím rituálu. Max Weber to nazval zevšedněním charismatu. Neopakovatelný okamžik se stane věčně opakovanou slavností. Ve své klasické práci *Schopnost vést* napsal J. MacGregor Burns: Nejtrvalejší vůdčí čin je vytvořit instituci – národ, společenské hnutí, politickou stranu – jež pokračuje v práci i poté, co ti, kteří ji vymysleli, už odešli.

Velikost judaismu spočívá v tom, že poskytuje prostor jak proroku, tak knězi; inspirujícím postavám i každodenní rutinně – halaše. Ta přebírá vznešené vize a činí z nich vzory chování. Judaismus i vůdcovství jsou založeny na tom, že z ideálů vytvářejí kodexy chování, které mění návyky duše. Nikdy neztrácejme inspiraci proroků, ale nikdy se nevzdáme rutiny, jež ideály mění na skutečnost.

(Z komentářů rabína

Jonathana Sackse přeložila am.)

BOHOSLUŽBY

v pražských synagogách – květen 2016

nisan – ijar

Staronová synagoga

5. 5.	čtvrtek	JOM HAŠOA	
6. 5.	pátek	večerní bohoslužba	19.30 hodin
7. 5.	sobota	ŠABAT EREV ROŠ CHODEŠ ACHAREJ 3M 16,1–18,30 hf: 1S 20,18–42 mincha perek 1	20.00 hodin 21.28 hodin
8. 5.	neděle	1. den Roš chodeš ijar	
9. 5.	pondělí	2. den Roš chodeš ijar	
11. 5.	středa	JOM HAZIKARON	
12. 5.	čtvrtek	JOM HAACMAUT	
13. 5.	pátek	večerní bohoslužba	19.30 hodin
14. 5.	sobota	KEDOŠIM 3M 19,1–20,27 hf: Am 9,7–15 mincha perek 2	20.10 hodin 21.41 hodin
20. 5.	pátek	večerní bohoslužba	19.30 hodin
21. 5.	sobota	EMOR 3M 21,1–24,23 hf: Ez 44,15–31 mincha perek 3	20.20 hodin 21.53 hodin
22. 5.	neděle	PESACH ŠENI	
26. 5.	čtvrtek	LAG BAOMER	
27. 5.	pátek	večerní bohoslužba	19.30 hodin
28. 5.	sobota	BEHAR 3M 25,1–26,2 hf: Jr 32,6–27 mincha perek 4	20.30 hodin 22.04 hodin
3. 6.	pátek	večerní bohoslužba	19.30 hodin
4. 6.	sobota	BECHUKOTAJ 3M 26,3–27,34 hf: Jr 16,19–17,14 mincha perek 5	20.45 hodin 22.13 hodin

*V sobotu a svátcích šachrit (ranní modlitba) od 9 hodin.
Každý všední den maariv (večerní modlitba) od 19.30 hodin.*

Vysoká synagoga

*Ve všední dny šachrit (ranní modlitba) v 8.30 hodin,
mincha (odpolední modlitba) ve 14.00 hodin.*

Jeruzalémská synagoga

*Bohoslužby se konají každou sobotu od 8.50 hodin.
Páteční večerní bohoslužby zde budou 6. 5. v 19.30, 20. 5. v 19.30 hodin
a 3. 6. v 19.30 hodin.*

Vyjma uvedených se zde večerní bohoslužby nekonají.

Bejt Simcha

Maiselova 4, Praha 1

Kabalat šabat každý pátek od 18.00 hodin.

CO MŮŽE ČLOVĚK VIDĚT

Rozhovor se spisovatelem Imrem Kertészem

Imre Kertész. Foto archiv.

Ve věku 86 let zemřel v Budapešti 31. března po dlouhé nemoci maďarský spisovatel, nositel Nobelovy ceny za literaturu **IMRE KERTÉSZ** (nar. 9. 11. 1929 v Budapešti). Pocházel z židovské rodiny, ve čtrnácti letech byl deportován do Osvětimi a posléze byl vězněn v Buchenwaldu. Po návratu do Maďarska v roce 1945 pracoval jako novinář v deníku *Világosság*, ale kvůli nesouladu se stranickou linií byl v roce 1951 propuštěn. Z politických důvodů nemohl nadále pracovat ve své profesi, a proto se živil jako spisovatel na volné noze (psal libreta operet) a překladatel z němčiny (přeložil mj. díla Friedricha Nietzscheho, Ludwiga Wittgensteina, Eliase Canettiho a Sigmunda Freuda).

Hlavním tématem jeho děl je zkušenost z koncentračních táborů a obecně přežívání v totalitních systémech. První a pravděpodobně nejslavnější z jeho románů, *Člověk bez osudu* (č. 2003), je částečně autobiografickým ztvárněním příběhu patnáctiletého chlapce, deportovaného do koncentračního tábora, kde hrůze a brutalitě čelí nikoli hněvem a vzdorem, ale vůlí k přežití a nezapjatou lhostejností k okolí. Kertész zobrazil zkušenost koncentračního tábora očima dítěte, zdánlivě jednoduše a nezáživně popisuje, co se děje. Pro věcný způsob, jakým autor zachytil realitu tábora, bývá toto dílo srovnáváno s knihou Je-li toto člověk od Prima Leviho. V Maďarsku vyšel román roku 1975 (a dočkal se i filmového zpracování), ohlas však vzbudilo až jeho německé vydání z roku 1996. Volným pokračováním *Člověka bez osudu* jsou romány *Fiasko* (č. 2005) a *Kaddiš za nenarozené dítě* z roku 1990 (č. 1998). Český vyšly ještě prózy *Likvidace* (2006) a *Někdo jiný*. Kronika pro-

měny (2013). Roku 2002 byla Imremu Kertészovi udělena Nobelova cena za literaturu.

Po udělení ceny přesídlil Kertész do Berlína, kde vytvořil svá poslední díla. Později se vrátil zpět do Budapešti. Kritické výroky z berlínského období na adresu jeho rodné země vzbudily na počátku 21. století v Maďarsku bouřlivou debatu, stejně jako kritika Spielbergova Schindlerova seznamu. Kertész nazval tento film kýčem a o řadě autorů píšících o holokaustu se vyjádřil, že „lžou nebo se roztřeseně vyhýbají pravdě“.

Následující text je překladem rozhovoru pro francouzské portály *Psychologie.com* a *Theparisreview.org*.

Ve čtrnácti letech jste byl deportován a později jste prohlásil: „Dospěl jsem k tomu brát Osvětim jako určitý zisk.“ Jak to můžete říci?

Kvůli deportaci jsem se stal spisovatelem. Otevřela mi oči: to, co jsem prožil, zcela roztříštilo to, jak jsem chápal pojem evropská civilizace. V Osvětimi a v Buchenwaldu jsem viděl vše, co může lidská bytost vidět: co to je život v těch nejprozaičtějších detailech, jak se člověk naučí mezi okamžiky utrpení vychutnat sebemenší paprsek slunce. Nejdříve jsem tomu, co se stalo, nerozuměl. Ale poté, co jsem byl se ve své zemi svědkem nepřetržité řady diktátorských režimů – Hitler, Szálasi a Strana šipových křížů, Rákosi, Kádár (nacistické, fašistické a stalinistické diktatury) –, pochopil jsem, jak funguje totalitarismus, čím se člověk v těchto systémech stává: kolečkem v soukolí.

V letech 1945–1948 jste prožil v Maďarsku krátké období demokracie před nástupem komunistické diktatury. Jak na to vzpomínáte?

Tehdy jsem byl chudý. Neměl jsem nic. Otec zemřel. Nevrátil se z tábora. Žil jsem s matkou, která se rychle znovu vdala. Bydlel jsem u ní asi dva nebo tři roky, potom jsem se oženil a odešel. Moje matka a já, to byly dva velmi rozdílné životy: za diktatury mezi léty 1956–1962 působila v diplomatických službách v Jugoslávii. To, co ona zastupovala, jsem já nenáviděl. Jinak ale po ty tři roky, které předcházely nastolení

totalitarismu, byl můj život v intelektuálním slova smyslu velmi bohatý. Věřil jsem v ideu socialismu, četl jsem a diskutoval se spisovateli a umělci.

V tomto období jste objevil Freuda a psychoanalýzu?

Ne. To se stalo až později, za diktatury, v době, kdy byla tato disciplína v nemilosti a zakázána. Bylo mi dvacet pět, když jsem tajně četl *Zur Psychopathologie des Alltagslebens* (Psychopatologie všedního života). V pozdějších letech jsem z němčiny do maďarštiny přeložil *Michelangelova Mojžíše*, text, ve kterém se Freud zabývá slavnou sochou, jež ho fascinovala. Ale tehdy mě neoslunily Freudovy dedukce ani interpretace sochařské práce. Mě fascinovaly velkolepé věci, které Freud napsal o psychologii mas, že totiž naše civilizace pochází z primitivní tlupy, která zabila svého všemohoucího otce, který samojediný disponoval právem nad ženami, nebo že bez tabuizace incestu a bez hříchu zakázaného ovoce, bez výčitek svědomí z prvotního úmyslného zabití a bez kultury, se kterou se seznamujeme skrze zákazy, které formulují rodiče, bychom se našim pudům nedokázali ubránit. To jsou základní myšlenky.

Četba, vaše překlady, vaše osobní zkušenost vás přivedly k analýze?

Ne, ale dozvěděl jsem se toho hodně o psychické odezvě, což mě potom v letech 1985–1986 přivedlo do kontaktu s psychologií pro děti. Psychoanalytička Teréz Virágová objevila, že psychické násilí, které prožili přeživší holokaustu, stojí za problémy, které mají s identitou jejich potomci. Jako první identifikovala „syndrom holokaustu“ u malých dětí, které se vracely z koncentračních táborů. Má společné příznaky: poruchy ve vztazích s druhými, poruchy vnímání těla, se kterým bylo špatně zacházeno a jehož limity byly překročeny. Ve výsledku docházelo k vážným poruchám obrazu sebe sama, *self*: zranění, ztrhání, vyhoření, zbavení podstaty, naplnění úzkostí, strachem, vinou nebo agresivitou.

V knize *Kaddiš za nenarozené dítě* váš hlavní hrdina Bé, který přežil koncentrační tábor, odmítá mít děti. Vy sám je nemáte. Je toho příčinou Osvětim?

Kaddiš za nenarozené dítě je text, ve kterém jsem se zabýval těmi nejničivějšími silami. Bé zničený zkušeností z koncent-

račního tábora odmítá se svou ženou Juditou, kterou miluje, zplodit dítě. Poté za to pyká, neboť tím zavíní jejich odloučení. Umírá, aby ona mohla žít. Ale to je román! Samozřejmě že lidstvo nevyhyne. Já jsem neměl žádné dítě, ale moje žena má čtyři, a já píšu knihy. Je to můj způsob, jak se podílet na budoucnosti.

Bylo vaše psaní cesta, jak vzdorovat světu koncentračních táborů a diktatur?

Ano. Z jednoho teroru jsem přešel do druhého, z nacismu do komunismu. Že se stanu spisovatelem, jsem se rozhodl, když mi bylo dvacet pět, v roce 1954 za Rákosiho komunistického režimu. Koncentrační tábory i diktatura se snažily zabránit individuálnímu formování jedinců jako osobností. Někteří se pokoušeli vzdorovat, sabotovat režim. Snažil jsem se, aby mě společnost, která mě obklopovala, nepohltila: ve dne jsem v převleku za populárního spisovatele psal operety, což mě finančně zajišťovalo. V noci jsem v úkrytu doma psal *Člověka bez osudu*. Opravdu žít jsem začal až ode dne, kdy jsem pochopil, že to, co chci, je psát.

Ve své nobelovské řeči jste řekl: „Nevolnost a smutek, do kterých jsem se každé ráno probouzel, mě okamžitě přivedly do světa, který jsem chtěl opsat.“

Byl jsem připoután ke světu, který mi byl úplně cizí, a každý den jsem do něj vstupoval bez naděje na zlepšení. Tak to bylo ve stalinistickém Maďarsku, a předtím, za nacionálního socialismu, to bylo ještě horší. Za stalinismu se to člověk prostě snažil nějak vydržet. Nacistický systém byl mechanismus, který pracoval s tak brutální silou, že „vydržet“ znamenalo pouhé přežití. Jinak nacistický režim pohltil všechno. Jeho mechanismus pracoval tak výkonně, že většina lidí ani neměla šanci pochopit to, co se jim děje.

V literárním smyslu rozlišuji tři stadia: První bylo před holokaustem. Časy byly zlé, ale nějak jste se protloukal. Druhou etapu popsali autoři jako Primo Levi, děje se *in medias res*, je vyčtená jakoby zevnitř, s veškerým údivem a úděsem člověka, který něco takového vidí. Tihle spisovatelé popisují to, co se stalo, jako něco, co by každého člověka dohnalo k šílenství – alespoň každého, kdo ještě spoléhal na staré hodnoty. A co se dělo, nemohl tento druh svědka

pochopit. Snažili se tomu vzdorovat, seč mohli, ale poznamenalo je to na zbytek života. Třetí etapa zahrnuje literární díla, která vznikla po nacionálním socialismu a zkoumají ztrátu starých hodnot. Autoři jako Jean Améry nebo Tadeusz Borowski psali pro lidi, kteří věděli, co se stalo, a byli si vědomi toho, že staré hodnoty už pozbyly smysl. Šlo o to vytvořit z toho nezměrného utrpení nové hodnoty. Jenže většina těchto spisovatelů při pokusech o jejich vytvoření zemřela. Ale v literatuře nám odkázali novou radikální tradici.

Vzpomenete si na okamžik, kdy jste se rozhodl pro literaturu?

Myslím, že jsem se jako spisovatel narodil. Ale vzpomínám si na chvíli, kdy se mi, onoho rána 1954, to zjevení ukázalo. Čekal jsem v dlouhé a těsné chodbě. Uslyšel jsem nepřilíh silné zvuky. V ten okamžik jsem pochopil přitažlivost kroků davu. Takovou přitažlivost, která nabádá člověka, aby opustil svou individualitu. Chtěl jsem tomu vzdorovat a řekl jsem si: „Chci zůstat v této chodbě, ale chci žít svůj vlastní život.“ Celá moje další existence je důsledkem oné chvíle. Psaní mi poté umožnilo dál žít. Třináct let trvalo, než jsem od roku 1954 do roku 1967 napsal svůj první román.

Když jsem se rozhodl zabývat se svou osobní zkušeností, nechtěl jsem psát autobiografii. Nevěřím na ni: od chvíle, kdy se rozhodnete psát, očitáte se ve fikci. Během těch třinácti let dozrávání jsem si z toho vytvořil svou vlastní filozofii. Abych jasně viděl, oč mi jde, bylo potřeba poznat, v čem je podstata umění, podstata diktatur, moje vlastní podstata. S vlastní podstatou to bylo nejobtížnější! (*smích*)

Ve vašich textech končí milostné vztahy špatně. Milovat, být milován – umožňovalo vám to žít, tvořit, existovat?

Možná že ano... A co se týká mých románů a lásky, není to zase tak beznadějně. Vezměme si případ Judity, hrdinky knihy *Fiasko*. Miluje a svým druhým mužem je milována. Pokud se jí nakonec všechno zborší, je to proto, že jí manžel kladl příliš mnoho příliš osobních otázek. Každý má svůj tajný život, který je ostatně někdy tím skutečným. Kdo tohle tajemství nerespektuje, dostává se s druhým nevyhnutelně do sporu.

Ale já si zakazuji vyslovovat obecné poučky.

Co pro vás znamená být Židem? Z čtení vašich knih to není vůbec zřejmé...

Židovství je složité. Od holokaustu a existence Izraele se všechno změnilo. Já nemám židovské vzdělání a nejsem nijak zvláště připoutaný k náboženství ani ke Státu Izrael. Ostatně, když jsem tam jel, uvědomil jsem si, že k tomuhle kolektivismu nepatřím. Ale ta identita přesto existuje, i když nevíme, jestli na ni máme být pyšní, nebo se za ni stydět. Každopádně od svého židovství nemohu utéct. Musím je přijmout, bez schovávání nebo popírání sebe sama.

Před deportací jsem vlastně neměl povědomí o tom, že jsem Žid; ale po ní jsem nemohl nepochopit, že pocházím právě z židovství. A já k němu jako spisovatel přistupuji jako k námětu, k tématu. Svým příběhem se ponořuji do sebe sama, ke své pravdě, ve světě, kde je všechno jen zdání.

Co by mohlo být obsahem vašeho sdělení?

Přál bych si, aby se člověk stal sám sebou, navzdory a proti všemu. Dnes jsme obklopeni „funkčnickými“ jedinci, kteří nežijí své vlastní životy, ale žijí svou „funkci“. A když se ta funkce změní, změní se i oni. To je vše. Už neexistují – nebo jich je pramálo – tragičtí lidé, tedy lidé, kteří mají svůj vlastní úděl, jímž zakládají sami sebe. Byl bych rád, kdyby lidské bytosti odmítaly stát se součástí jedné velké bezduché mašinerie. Myslím, že je potřeba zkusit vytvořit sebe samého, ať už nás obklopuje jakýkoli systém, a vidět se co nejprůběžněji.

Při pokusu vidět ostře a jasně sám sebe jsem si uvědomil, v jak prolhaném světě žiji. Mám pocit, že jsem tím dospěl, a někdy mám pocit, že vše se dělo tak, abych to nedokázal. Takový úkol stojí v podstatě před každým z nás. Je to povinnost být spravedlivý a opravdový sám k sobě i přes veškeré okolní pokrytectví. Je těžké vidět nemožné, ale k tomu směřuje moje práce. Když odmítám použít výraz autobiografie a prohlašuji, že píšu fikci, dělám to také proto, že vím, jak je těžké vidět sebe samého, jaký doopravdy jsem. Mým klíčem k tomu je péče o pravdu.

*Z francouzštiny přeložila
Eliška Novotná.*

ŠANGHAJSKÉ ÚTOČIŠTĚ

Nová výstava v Galerii Roberta Guttmanna o ghettu Hongkew

Po úspěšných výstavách *Orient v Čechách* a *Zmařené naděje* (i nedávno ukončené expozici *Ztracené obrazy*) otevírá nyní Židovské muzeum v prostorách Galerie Roberta Guttmanna další z cyklu výstav věnovaných fenoménu uprchlictví a emigrace. Jmenuje se *Trosečníky v Šanghaji: Ghetto Hongkew očima uprchlíků a objektivem Arthura Rothsteina* a představuje dosud málo známou historii takzvaného šanghajského ghetta vnímanou pohledem brilantního fotoreportéra (spolupracovníka legendárního časopisu *Look*), ale také na základě autentických zkušeností přeživších.

Jak říká spoluautorka výstavy kurátorka Michaela Sidenberg, pražská akce je v řadě ohledů premiérou: Je to poprvé, kdy je šanghajská série Arthura Rothsteina vystavena jako celek a zasazena do historického kontextu i kontextu umělcovy práce, a poprvé, kdy je prostřednictvím unikátních dokumentů a svědectví představen pozoruhodný příběh československých Židů, kteří přežili šoa v Šanghaji.

Tato část (již připravil historik Martin Šmok) prostřednictvím dokumentů (vystavených často úplně poprvé) a zachycených svědectví chronologicky zaznamenává útěk Židů z protektorátu od chvíle, kdy v poslední zoufalé naději začnou zdolávat byrokratickou a finančně velmi nákladnou anabázi získání všech povolení, a poté složitou cestu do daleké Šanghaje, jejich život tam a nakonec repatriaci, již zaznamenal Rothstein.

PŘÍLIV UPRCHLÍKŮ

V roce 1939 měla Šanghaj přes pět milionů obyvatel. První větší vlna evropských židovských uprchlíků tam dorazila v březnu 1938 z Rakouska. Koncem roku 1939 již v Šanghaji žilo 16 000 lidí uprchlých z Evropy. Ve snaze migraci omezit byl zaveden požadavek na zvláštní přistavní daň a také speciální japonské povolení. Nikdy ale nebyla zavedena skutečná vízová povinnost.

Druhá světová válka v Šanghaji začala ve 4 hodiny ráno 8. prosince 1941.

Americké a britské lodě v přístavu se vzdaly nebo byly potopeny. Japonská armáda převzala kontrolu a postupně internovala občany nepřátelských zemí. Držitelé pasů evropských zemí, jež se staly součástí Říše a byly pod její okupační správou či patřily mezi její spojence, byli tolerováni. I když se v místním tisku objevovalo množství protizidovských článků, Japonci si zachovávali vlastní, specifický přístup k Židům a osobám označeným nacistickými rasovými zákony za Židy: do německého plánu na

vyvraždění všech Židů se nikdy nezapojilo.

Dne 18. února 1943 vydali Japonci vyhlášku o vytvoření Určeného území pro uprchlíky bez státní příslušnosti, do kterého byli povinni během několika měsíců přesídlit. I když se v textu vyhlášky slovo Žid nevyskytuje (pouze „stateless citizen“), postihovala právě Židy. Tomuto území v Hongkew se

do dnes říká šanghajské ghetto. Plocha o rozloze zhruba 2,5 km² se stala domovem více než 18 000 uprchlíků z Evropy žijících mezi masou zhruba 100 000 Číňanů. Vyhláška definitivně vstoupila v platnost 18. května 1943. Byly zavedeny stráže a systém propustek umožňujících opuštění ghetta. Navzdory otřesným

Propustka pro pohyb mimo ghetto pro dr. Richarda Weinsteina, Šanghaj, 1944–1945.

(c) Pozůstalost Dr. Richarda Weinsteina – dědicové.

hygienickým podmínkám, hladu a nesnesitelnému klimatu však situaci v Hongkew nelze srovnávat s ghetty zřízenými nacisty v Evropě.

Pro Šanghaj válka skončila až 14. srpna, ghetto jako uzavřená oblast bylo zrušeno teprve po příjezdu prvních amerických vojáků 18. srpna 1945.

POMOC A REPATRIACE

Pěči o židovské uprchlíky převzaly mezinárodní a židovské humanitární organizace (UNRRA a JDC) a zahájily program jejich přesídlení či repatriace. V Číně se mezitím schylovalo ke krvavé občanské válce. V rámci ostré rétoriky namířené proti cizincům a jejich koloniální nadvládě oznámila 27. listopadu 1945 čínská vláda roz-

Fotoreportér Arthur Rothstein.

Domov na Chaofong Road. Foto na této dvoustraně © Arthur Rothstein Archive.

hodnutí o deportaci všech uprchlíků ze Šanghaje. Čínské úřady vyhrožovaly vypovězením uprchlíků z budov v Hongkew a postupně omezovaly jejich pracovní možnosti i občanské svobody. Po vítězství komunistické revoluce a obsazení Šanghaje Rudou armádou v Číně zbyli pouze ti z židovských uprchlíků, kteří zůstat chtěli.

REPORTÁŽ

Fotografická série spočívá ve dvaadvaceti záběrech, které v dubnu 1946 v čínské Šanghaji pořídil přední americký fotožurnalista Arthur Rothstein (jenž se proslavil svými sociálně dokumentárními snímky amerických farmářů a chudých zemědělců ve 30. letech). Vznikla sedm měsíců po skončení války v Tichomoří, když tvůrce pracoval jako fotograf pro humanitární organizace UNRRA a dokumentoval její pomoc (ve spolupráci s JDC) repatriantům

Společná kuchyně.

v Šanghaji. Ačkoli se jednalo o oficiální zakázku a nikoli Rothsteinovu volbu námětu, dokázal vytvořit unikátní svědectví o záchraně dvou desítek tisíc středoevropských Židů v době 2. světové války a šoa.

Fotograf snímky pořídil během návštěvy delegace předních představitelů zmíněných organizací. Dle toho, že mj. zachycují dodávku macesů (či macesové knedlíčky uvařené v čínské páňvi), se musela odehrávat někdy před Pesachem a během něj. Zajímavý je i fakt, že tehdejší humanitární operace v Číně řídil za JDC Charles Jordan, jehož osud je tragicky spjat s Prahou (kde byl za dosud zcela nevyjasněných okolností a s posvěcením komunistických úřadů roku 1967 zavražděn). Dle M. Šmoka lze na dvou vystavených snímcích rozpoznat jeho podobu.

A. Rothstein fotografoval hlavně v komunitních ubytovnách, v „heimech“, kde mnoho Čechoslováků nežilo, neboť pokud měli možnosti, už se odstěhovali, na snímcích tedy přímo zachyceni nejsou.

Rothsteinovy snímky nám zprostředkovávají svět lidí, kteří sice přečkali v bezpečí katastrofu, ale ztratili domov, jejich další osud je nejistý, jsou zcela odkázáni na pomoc druhých. Záběry přeplněných ubytoven, společných jídelen, vaření na dvoře či pokojíků s artefakty zmizelého světa (jako vyšívané polštáře) nejsou nijak dramatické ani drastické, ale jsou to výjevy ze světa trosečníků s celým jeho smutkem a vykořeněností.

DOKUMENTY

Zvláštnosti šanghajského exilu československých Židů komentuje Martin Šmok: „Tehdejší prožitek Čechoslováků se naprosto liší od tamní obecné zkušenosti v ghettu: většina z nich se nechtěla považovat za Němce nebo Rakušany, všichni, včetně těch německojazyčných, se považovali za Čechoslováky, odjížděli ze svých zemí za jiné situace a jiným způsobem než ostatní. Byli movitější, často se jednalo o lidi s odbornými profesemi, měli protektorátní pas, takže jejich status v Šanghaji byl jiný než lidí bez pasu a bez občanství. Zajímavé také je, že někteří lidé, kteří odjížděli do Šanghaje, jeli ve skutečnosti do Palestiny, neboť Šanghaj byla krytka pro ilegální sionistické transporty – některé do Šanghaje dojely, ale některé zatočily na Haifu. I tohle výstava dokumentuje.“

V Šanghaji našlo útočiště asi 400 židovských Čechoslováků. Součástí výstavy je i interaktivní mapa města, na které si návštěvníci mohou nalézt místa, která byla pro židovskou přítomnost důležitá. Z dalších dokumentů určitě zaujmou dokumenty z pozůstalosti lékaře Richarda Weinsteina původem z Mostu (jeho propustky z ghetta či nostrifikace lékařského diplomu přeložená do čínštiny) nebo amatérský film rodiny Votických, který zachycuje cestu do Šanghaje, mj. loď v Hongkongu a záběry v přístavu (připomeňme, že příběh Anny Votické *Zachráněna v šanghajském ghettu* vydalo roku 2010 nakladatelství P3K). K většině věcí lze na výstavě vyslechnout i záznam vzpomínek pamětníků.

Na cestě z centra, kde UNRRA rozdávala potraviny.

M. Šmok dodává: „Připomínky židovské přítomnosti v komunistické Číně se podobají osudu našich památek v době totality: na konci 50. let byla většina synagog a hřbitovů zlikvidována a v tom, co zbylo, jsou dnes židovská muzea. V Šanghaji samotné je v bývalé židovské čtvrti Muzeum židovských uprchlíků a město používá příběh zachráněných Židů jako turistické lákadlo. Paradoxní ale je, že tato záchrana se děla v mezinárodním městě, kde neplatily čínské zákony, a ti, kdo Židy za války odmítli vydat na smrt Němcům, byli japonští okupanti. V okamžiku, kdy je Šanghaj osvobozena a stává se součástí Číny, první, co úřady požadují, je deportace všech těchto cizinců, a zavádějí proti nim diskriminační opatření. I tenhle aspekt výstava zachycuje.“

Autoři výstavy předpokládají, že k tématu existuje řada dalších dokumentů, a budou vděční za jakékoli nové informace či artefakty z rodinných archivů.

ALICE MARXOVÁ
(s použitím doprovodného textu ŽMP)

Výstava je přístupná od 12. května do 11. září, denně kromě sobot a židovských svátků od 9 do 17 hodin. Komentované prohlídky s kurátory se konají 8. a 22. června od 17 hodin. Přednáška Rothsteinovy dcery se uskuteční 12. května, viz str. 25.

Tabule ordinací uprchlických lékařů.

POST BELLUM V IZRAELI

Rozhovor s Adamem Drdou a Robertem Portelem

Post Bellum je nezisková organizace, která od roku 2001 vyhledává a nahrává vzpomínky pamětníků klíčových událostí 20. století (holokaust, protinacistický a protikomunistický odboj, sovětská okupace Československa atd., viz rozhovor s Adamem Drdou, Rch 12/2014). Ve spolupráci s Českým rozhlasem a Ústavem pro studium totalitních režimů provozuje internetový archiv Paměť národa, jenž v současné době zahrnuje zvukové a obrazové záznamy několika tisíc příběhů (www.pametnaroda.cz). Na konci minulého roku navštívili dokumentaristé Post Bellum Izrael, aby zde zachytili osudy československých Židů. Na otázky Rch odpovídali novinář Adam Drda a kameraman Robert Portel.

Proč jste si pro natáčení pro projekt Post Bellum vybrali Izrael?

RP: V roce 2014 jsme asi měsíc pracovali v Praze na Hagiboru, a čím dál víc jsme si uvědomovali, jaká je škoda, že nemůžeme mluvit i s těmi početnými židovskými pamětníky, kteří odešli z Československa a žijí v Izraeli. A tak jsme se rozhodli pracovat tam. Díky pomoci sponzora, který nám zapůjčil techniku, zaznamenáváme rozhovory už nějakou dobu v poměrně vysoké filmové kvalitě, a tak jsme do Tel Avivu nakonec dopravili takový improvizovaný ateliér.

Jak je projekt financovaný?

RP: Z několika zdrojů, především jde o spolupráci občanského sdružení Post Bellum, Ústavu pro studium totalitních režimů a České televize. Tyto instituce naši cestu částečně financovaly, ale stejně to nestačilo, a tak jsme oslovili několik dárců, kteří nás podpořili. A kdyby nebylo české ambasády, která nám poskytla prostor k natáčení, a Českého centra, tedy jeho ředitele, který nás u sebe nechal bydlet, nejspíš bychom to nezvládli.

Kolik pamětníků jste natočili?

RP: Přivezli jsme asi patnáct rozhovorů, ale je třeba vědět, že jsou to podrobná vzpomínková interview, někdy i čtyřhodinová, navíc skenujeme fotografie a různé další materiály z osobních archivů, snažíme se zkrátka osudy těch lidí a jejich rodin zdokumentovat co nejpodrobněji.

Jak průběh natáčení hodnotíte?

AD: Pro nás je každé svědectví cenné, připadá nám důležité ukázat, jak moc se česká společnost od nacismu změnila, jakou ztrátu utrpěla a jací lidé do ní ještě před pár desítkami let patřili. Z těch izraelských nahrávek už vzniklo několik dokumentárních pořadů, spadajících do rozhlasového cyklu Příběhy 20. století (osudy Very Meiselsové, Gily Fatranové či Huga Maroma), uspořádali jsme komentované promítání obsáhlých ukázek v kině Ponrepo, všechny výpovědi jsou na stránce Paměti národa. Během natáčení nás napadla ještě spousta věcí, např. vytvořit film o kibucu

Každá osobní historie je závažná. Tým Post Bellum při natáčení v Izraeli.

Givat Chaim nebo o rodinném táboře tereziňských Židů v Březince.

Který příběh na vás nejvíce zapůsobil?

AD: Každá z těch osobních historií je závažná, ať už jde o vzpomínky ukrývaných dětí, uprchlíků nebo lidí, kteří prošli různými lágry. Pro mě osobně byl důležitý rozhovor s Judith Shakedovou. Ostatní lidé, s nimiž jsme natáčeli, přijeli do Izraele po roce 1948, kdežto Judith Shakedová se v roce 1939 podařilo dostat do bezpečí do Dánska a do Palestiny se vystěhovala už roku 1941. Nejdřív se musela jako mladičká dívka vyrovnat s cizím prostředím na severu Evropy, potom s dalším novým světem na Blízkém východě, teprve po porážce nacismu zjistila, že v Evropě zahynula celá její rodina, a o tři roky později zažila jako členka kibucu válku o nezávislost, v níž přišla o manžela a o přátele, když byl kibuc přepaden a dobyt. Při tom rozhovoru jsem si uvědomil, jak těžký život měli Židé v počátcích Izraele, a už poněkolkáté mi došlo, kolik podob má židovský úděl.

Víte, jak veřejnost sleduje internetový archiv?

AD: Kolem Paměti národa se odehrává spousta akcí, vydali jsme i několik knih, publikujeme příběhy v různých časopisech, a je jisté, že lidé o ta svědectví mají velký zájem. Osobní příběh má velkou sílu, nedá se v něm „fixlovat“, historické události se v něm odrážejí zcela konkrétně. Post Bellum, stejně jako i další organizace, třeba Člověk v tísni, má i různé programy pro školy, a právě ve výuce tyhle příběhy opravdu „fungují“.

Média a moderní technologie dnes umožňují spoustu věcí, zároveň ale mění svět na pouhé „klipy“.

AD: My máme už deset let téměř hodinový pořad v Českém rozhlase, který má svůj

okruh posluchačů a ta délka jim nevádí. Nicméně ten převládající klipovitý přístup většiny masmédií je ničemný: vysílají a publikují stále kratší, zhuštěnější a tím i primitivnější příspěvky s argumentem, že „lidé to tak chtějí“. Přitom se tím jen vychází vstříc všeobecné lenosti, a pokud si lidé zvyknou nevnímat, neudržet pozornost, zvyknou si taky nemyslet. Potíž není v mo-

derních technologiích, ale ve způsobu, jímž se s nimi pracuje.

Učíme se nějak z historie?

RP: Nevím, jestli se učíme, spíš se měníme zkušeností. Když jsem jel před asi patnácti lety poprvé do Izraele, po návratu se mě některé lidi ptali, proč jsem se tam vůbec vypravil, když se tam pořád jen válčí – a že je to nezajímavé, protože se jich to netýká. Při poslední návštěvě jsme zažili teroristické útoky v Jeruzalémě i v Tel Avivu, a ve stejné době byl obrovský útok ve Francii – snad si teď Evropané víc uvědomí, že jsou s Izraelci na jedné lodi.

AD: Izrael je pro mě důkaz, že jestli Židé jako národ mohli něco vyvodit z historie, udělali to: s největším představitelným nasazením vytvořili vlastní demokratický stát. Zároveň si ale myslím, že představa, podle níž se lidstvo poučí z hrůz 20. století, polepší se a už nepřipustí nějakou další globální katastrofu, není příliš realistická.

Text a foto Pavlína Schultz

INFORMOVAT, VZDĚLÁVAT A BAVIT

Kniha projevů Pavla Tigrida pro Radio Free Europe

Když byl Pavel Tigrid v zimě roku 1950, tedy v době, kdy se komunistický režim řízený Sověty už tvrdě vypořádával se všemi skutečnými či domnělými odpůrci, vyzván, aby sestavil programovou náplň nového západního rozhlasového vysílání, základ jeho návrhu zněl: a) informovat, b) vzdělávat, c) bavit. Ústředí nové stanice, již financoval americký státní rozpočet a dostala jméno Radio Free Europe, sídlilo v New Yorku a její československá sekce měla zajistit první zkušební provoz (později následovala vysílání v maďarštině, polštině, rumunštině, bulharštině a načas v albánštině).

Vysílání do Československa zahájilo 1. května 1951, tedy právě před 65 lety, z mnichovské redakce. Americkou redakci zajišťoval Ferdinand Peroutka (jenž byl i ředitelem celého československého vysílání), evropské vysílání programově zaštiťoval Pavel Tigrid. Vymyslel náplň vysílání, vybral spolupracovníky, psal příspěvky, své komentáře i sám četl. Na jeho roli vzpomíná hlasatel František Smrček: „Pavel Tigrid byl pro práci v rozhlase přímo stvořen: znal ji od píky, začínal kdysi jako mladík ve válečném vysílání BBC pro Československo, neustále sršel nápady, uměl si však také sednout a napsat opravdu rozhlasový skript a uměl napsané přečíst nebo spíše zahrát před mikrofonom. Uměl zacházet a jednat s lidmi jako s lidmi.“

REDAKCE RFE

Tigridově práci v RFE je věnována publikace s poměrně zvláštní obálkou (portrét mladého P. Tigrida na ní paradoxně připomíná V. I. Lenina), dlouhým názvem (citátem z jednoho projevu) *Přikládáme sekeru ke kořenům lži*, ale cenným a výborně připraveným obsahem. K vydání ji pro Centrum pro dokumentaci totalitních režimů editovali Petr Blažek a Radek Schovánek.

V úvodu autoři rekapituluji Tigridovu novinářskou činnost před jeho pounorovou emigrací a angažmá ve Svobodné Evropě a poté v USA a v Paříži, kde vybudoval redakci listu *Svědectví*. Na jeho osudu lze dobře ilustrovat to, jak se komunisté pod ruským patronátem na převzetí moci ve střední a východní Evropě

chystali už od války a v období bezprostředně po ní a systematicky likvidovali možné zdroje odporu. Komunisté Tigrida vnímali jako politického nepřítele už od jeho návratu z Británie, od roku 1946 bezpečnostní složky registrovaly jeho publicistické články a politické projevy, za jeden text otištěný v lidoveckém časopise *Obzory*, který řídil, byl vyšetřován Státní bezpečností. Zatknout ho příslušníci StB přišli již 23. února. Tigrid byl tehdy v Německu a vzápětí získal na Západě politický azyl.

Pamětní deska, odhalena Pavlu Tigridovi v ulici U Starého hřbitova v Praze 1 v roce 2007.

K mnichovské redakci patřili přední představitelé pounorového exilu, mj. spisovatel Egon Hostovský, historik Jiří Kovtun, germanista a bohemista Petr Demetz, nakladatel Julius Firt, režisér Josef Kodíček. Záměrem stanice bylo reagovat na komunistickou ideologii. Tigrid toto poslání vnímal takto: „Domnívám se, že propaganda a politický záměr jsou skryté v každém z vysílaných pořadů, neboť se nesnaží pouze analyzovat komunistické postupy a metody a poukazovat na čiré lži komunistické propagandy, nýbrž je také jejich cílem nabídnout posluchači to, co mu komunistický režim nemůže poskytnout: pravdivé informace, vzdělání a zábavu.“ Od sa-

mého počátku bylo vysílání vydatně rušeno, takže bylo chvílemi nesrozumitelné.

OŠKLIVÝ A NUDNÝ REŽIM

Publikace obsahuje třiatřicet Tigridových odvysílaných textů od května 1951 do října 1952 (poté z redakce RFE odešel a zamířil do USA). Aktuálně reagují na různé události v domácím i zahraničním dění, upozorňují na metody komunistické propagandy a každodenní lži, vracejí se k období předválečnému. V rámci debat u kulatého stolu, které Tigrid vedl, je probírán především Mnichov, jeho příčiny a důsledky, komunisty šířený mýtus o údajné snaze SSSR tehdy republice pomoci a naopak jejich zamlčování paktu Ribbentrop-Molotov ze srpna 1939 a sovětských dodávek surovin Německu v prvním válečném roce.

Promlouvají i k dělníkům, k mládeži, k rodičům, snaží se pomoci nalézat útěchu v těžké době. Tigridovy projevy jsou zajímavé svou praktičností: autor nevyzývá k radikálním krokům, ale ke každodenním činnostem, kterými se lidé mohli snažit neustupovat režimu, a mimo jiné jsou psané pěkným jazykem bez frází, s vtípem a elegancí. Komunistickému režimu nevyčítá jen celkovou prolhanost a „temnotu ducha“, ale jeho „ošklivost“: „Kromě jiných ošklivých věcí je komunismus organizovaná nuda. Domnívám se upřímně, že ještě nikdy v zaznamenaných dějinách lidstva neexistoval režim, který by tak štědře a soustavně podporoval všechno, co je nudné, jalové, prázdné, bezmyšlenkovité, frázovité, duté, nevkusné, prolhané i docela obyčejně stupidní, jako. právě režim komunistický.“ Analyzuje ideologický vyprázdněný jazyk, který nazývá „komunističtina“.

Při četbě této knihy, kterou lze určitě doporučit všem pamětníkům a hlavně mladším čtenářům, si člověk nakonec řekne, že je dobře, že tak charakterní a noblesní člověk, jako byl Pavel Tigrid, se nedožil doby, kdy hlava státu osočuje Ferdinanda Peroutku z obdivu k Hitlerovi, ale současně, že osobnosti Tigridova typu nám dnes bolestně scházejí.

ALICE MARXOVÁ

Přikládáme sekeru ke kořenům lži. Edičně připravili Petr Blažek a Radek Schovánek. Vydalo Centrum pro dokumentaci totalitních režimů v Praze roku 2015. 238 stran, fotopříloha, shrnutí v anglickém a německém jazyce. Dop. cena 250 Kč.

MALÝ ZÁZRAK Z PODKRKONOŠÍ

Co se našlo pod prkny jednoho domu v Pecce

Před zhruba dvěma lety se v městečku Pecka v Podkrkonoší v domě čp. 4 zapletovala půda.

Když řemeslníci vytrhali několik prken, našli papírové pytlíčky a v nich dopisy a účty staré přes 70 let a poněkud zažloutlé, ale většinou v překvapivě dobrém stavu. Pytlíčky byly označeny dle abecedního pořádku. Řemeslníci je posbírali a předali paní kronikářce. Ta část z nich ofotografovala pro místní kroniku a originály předala archivu v Jičíně. Potud šlo všechno správně.

Městečko Pecka v roce 1938. Foto archiv.

Potom napsala článek pro zdejší noviny a následně ji možná někdo upozornil na to, že by potomci rodiny, které se korespondence týkala a která neměla o nálezu ani zdání, mohli mít o písemnosti zájem.

Mnoha peckovským obyvatelům je známo, že rok co rok do Pecky o pouti jezdím a bydlím v hotelu na náměstí, kde mě lze zastihnout. Řada místních má moji adresu, i e-mailovou, známe se od dětství a během svého pobytu si s nimi vždy ráda povídám. Před lety mě paní knihovnice pozvala na besedu, mluvili jsme o mé rodině, která se po válce do Pecky už nenavrátila, neboť většina jejích členů zahynula. Loni v létě poté, co mě paní kronikářka vyhledala, abych jí dala souhlas s publikováním textů, jsem se ještě v šoku a velmi slušně zeptala několika zasvěcených, proč jsem ty materiály nedostala já nebo proč mi o nich nikdo alespoň neřekl – vždyť se týkají mého dědečka?! Odpovědi mi trochu připomněly *Návštěvu staré dámy* od Dürrenmatta: hned několik lidí jsem tou otázkou velice rozzlobila. Nakonec jsem s pomocí Jana Kindermanna písemnosti získala z jičínského archivu. O tom, co jsem z nich vyčetla, mj. pojednává následující text.

RODINA A OBCHOD

V domě čp. 4 žil od začátku 20. století můj dědeček, otec mého otce, Arnold Neurad s rodinou. Pocházel z velice chudé a velice početné rodiny. Určitě neměl valné školní vzdělání, ale byl ro-

zeným obchodníkem. Proč si vybral Pecku, přesně nevím. Z otcova častého vyprávění si pamatuji hodně: dědeček se vyučil v Hořicích, a měl tudíž přehled o okolí. Vybral si skvěle, protože široko daleko neměl konkurenci. Přízemní dům s malým krámem a nálevnou pořídil z věna své ženy Amálie, roz. Friedmannové z Prahy-Smíchova. Pro městskou babičku Amálii to byl samozřejmě „sestup“, dostat se z velkoměsta prakticky na vesnici, ale podle vyprávění očitých svědků si poměrně rychle zvykla.

Dědeček brzy přistavěl k domu dvě patra a značně rozšířil prostory krámu. Nálevnu či putyku neprovozoval.

V prvním patře, za lítacími, zčásti prosklenými bíle natřenými dveřmi, bydlela až do konce 20. století tradičně lékařská rodina a v menším bytě většinou někdo, kdo pracoval v blízkém kostele sv. Bartoloměje, jako třeba hlavní zpěvačka na kůru.

V roce 1906 se Neuradům narodila Blanka, roku 1907 Karel (můj otec) a roku 1911 František. Později přijali do rodiny daleko mladší Lili, dceru dědečkovy chudícké sestry Johany, vdovy. Blanka, František a Lili se vyučili v krámem v Pecce a Blanka s Lili v něm zůstaly až do nuceného zavření v roce 1941. Myslím, že Blanka a dokumentech pod prkny věděla; nikdo nepředpokládal, že by se mladá žena do Pecky nevrátila.

OBCHOD ŽELEZÁŘSKÝ A KOLONIÁLNÍ

Obchod se nazýval „Železářský a koloniální“, prodával snad veškeré stavebniny, sklo a porcelán, domácí potřeby jako košťata, kominické štětky, bičičata, kartáče, kamna, košíky, francovku, pluhý a je-

jich součástí, dokonce i střelivo, potraviny a cukrovinky. Dědeček sám pražil kávu, na kterou někteří pamětníci nadšeně vzpomínali ještě na počátku nového tisíciletí. Surovou kávu objednával u firmy Ludvíka Körpera v Plzni nebo u Leopolda Herrmanna v Praze v Jeruzalémské ulici.

Pokud si vzpomínám, za dob, kdy ještě moji rodiče žili, se nikdo v obci příliš o minulosti nezmiňoval. Možná, že se rodiče také na nic neptali, vzhledem k tomu, že oba prošli koncentráky a přišli o většinu příbuzných, nechtěli o minulosti mluvit. Jezdili do Pecky každý rok na prázdniny a bydleli v pronajatých primitivních půdních místnostech v otcově rodném domě, který byl v 50. letech vyvlastněn – protože v něm byl obchod. Teprve když rodiče zemřeli, mi někteří místní o předválečných a válečných letech a dědečkových osudech vyprávěli.

Od dvacátých let provozoval dědeček dokonce benzinovou pumpu. Benzin a další potřeby dostával od firmy Bratři Zikmundové, Praha, pobočka Jaroměř, některé od Huga Fanty z Pardubic nebo od Karla Sáluse z Liberce.

Prodával stavebniny a také jim dokonale rozuměl; pomáhal peckovským občanům při stavebních pracích, prý nosil jakoby nic železné traverzy, o pytlích cementu ani nemluvě. Když jsem s tátou v padesátých letech viděla film *Bidníci*, tvrdil táta, že silák Jean Valjean se jeho

otci úzasně podobá.

Kromě vlastního obchodu měl dědeček obdobu zásilkové služby: objednával ve velkém, třeba vagon porcelánu z Karlových Varů nebo různé železářské zboží, zásilka přišla dráhou do Nové Paky a rozvážela se po celé republice, od 20. let vozil některé zboží i vlastní tatrovkou. Velice úspěšný syn František

byl něco jako obchodní zástupce firmy, cestoval po celé republice, snad kvůli rozvozu zboží z Pecky, ale také kvůli novým zakázkám.

Někdy ve 30. letech se nechal odlákat konkurencí, spolujatelem a zástupcem firmy Epa, vlastníkem velkého železářského podniku v Liberci, panem Oskarem Herrmannem, a dokonce se do rodiny přičlenil.

Sáček na kávu firmy Arnold Neurad.

Syn Karel byl zaměstnán u jedné z největších tehdejších pojišťoven, italské Riunione Adriatica di Sicurtá (tato pojišťovna postavila ve 20. letech v Praze na rohu Jungmannova náměstí známý palác Adria). V dopisech, v korespondenčních listcích či pohlednicích si děda i syn František často psali nejen o osobních, ale i o obchodních a pojišťovacích záležitostech.

POD PRKNY

Pod prkny půdy se dochovalo mnoho dobových dokumentů, povětšinou z let 1925–1939, ale také třeba dokument o zásilce dynamitu, kterou musel dědeček, když mu zavřeli obchod v roce 1941, poslat zpět do Eruptivy v Bakově nad Jizerou.

V pytlíčcích je převážně korespondence obchodní, mezi objednávkami, pohledávkami, nabídkami a ceníky různých firem lze najít i osobní dopisy. Rodina ze strany dědečka i jeho ženy byla nejen početná, ale též velice soudržná. Často se šírá rodina scházela na menší nebo větší výlety, k Máchovu jezeru, do Krkonoš, do Prahy nebo příbuzní pobývali u Neuradů v malebné Pecece. Našla jsem lístek s pozdravem strýčkovi a tetičce od Jarouška Neumanna z Jičína, jehož jméno jsem loni četla na symbolickém svitku v obnovené jičínské synagoze, na kterém jsou zaznamenáni umučení jičínské Židy.

V rámci rodiny se i obchodovalo: s libereckým velkoželezářstvím, kde působil František, s dědečkovým bratrem Rudolfem Neuradem z Prahy, s babiččím švagrem Juliem Kestnerem z Prahy nebo s výrobcem likérů Karlem Diamantem, mužem babiččiny neteře a otcem Věry Gissingové, autorky knihy *Perliček dětství*. Na jednom korespondenčním lístku z konce léta 1939 píše Karel Diamant o tom, jak vypravili obě děti, Věru a Evu, do Anglie (byl to poslední dětský transport před vypuknutím války).

Hned na několika korespondenčních listcích – některé jsou psané česky, jiné německy, tzv. sütterlinem, pro mě dnes těžko čitelným způsobem psaní – zákazníci žádají či prosí o odklad platby za zboží. Neuradovi nebyli jediní Židé v Pecece, na náměstí bydlela početná

a rozvětvená rodina Popperů, jejichž vnučka výtvarnice Olga Dneboská je autorkou *Dětského románu*.

V pytlíčcích jsem objevila mnoho složenek o placení příspěvků židovským obcím v Praze (za rodiče Amálie) a v Křinci, kde byl Arnoldův otec na sklonku života šamesem v místní synagoze. Generace mých praparodičů byla hluboce zbožná; dědeček Arnold už ale roku 1918 vystoupil z obce a stal se volnomyšlenkářem – určitě doufal, že nedůvěra či nevráživost mezi asimilovanými Židy a Čechy zmizí. Byl v Pecece velice oblíbený, nejen podle mého otce, ale i podle svědectví mnoha místních, a jistě se tam cítil dobře. Za protektorátu se ale mnohé změnilo, včetně lidských vztahů, mezi sousedy se našli i udavači...

Poplatky jičínské židovské obci byly pouze za babičku Amálii. Babička byla

Arnold Neurad před svým obchodem v Pecece o pouti. Foto rodinný archiv.

zbožná, na šabat zapalovala svíce a modlila se, ale jediný člen rodiny a bývalé domácnosti, který po válce dovedl odříkat modlitbu, byla pomocnice v domácnosti Mařka L. z náměstí. Děti, zřejmě ovlivněné silným otcem, sice během školních let navštěvovaly hodiny mojžíšského náboženství, oba synové měli ještě bar micva, ale jak táta vzpomínal, „už mu to museli předříkávat“.

Obchodní korespondence je v češtině nebo v němčině. Dopisy mají v záhlaví nádherná obrázková firemní loga: jsou tu značky obchodů s kávou, velimské čokoládovny Adolf Glaser, benzinky bratří Zikmundů, francovky bratří Margoliových v Litoměřicích, mýdla Fr. Otta, Rakovník, strouhané housky a cukrovinek Fr. Odkolka, Praha a mnoha, mnoha dalších firem.

TRANSPORT

Roku 1942 museli dědeček, babička a Blanka se čtyřletou holčičkou Alicí do transportu. (Lili mohla zůstat, její matka roku 1941 zemřela a vlastní otec, který se o ni sice vůbec nestaral, byl křesťan.) Spolu s rodinou Popperovou byli povoláni na shromaždiště do Mladé Boleslavi. Na dráhu do Staré Paky je odvezl místní povozník, pan Šturm. Než odešli, rozřídil dědeček veškeré papíry a jistě předpokládal a věřil, že se brzy vrátí a život půjde ve starých kolejích.

Když byl obchod zavřen, rozebrali jeho část, jak mi otec vyprávěl, ostatní obchodníci. Nebudu je jmenovat, aby při náhodném čtení tohoto článku neměli jejich dnes sedmdesátí- i víceletí potomci špatné pocity, nebo se na mě třeba i nerozzlobili. Některé předměty, jako porcelánové servisy, uložil dědeček na

půdě a během války je někteří sousedé (podle věrohodných vyprávění jiných zdejších obyvatel) rozkradli.

Do bytu Neuradových se nastěhovala rodina z místního chudobince. Její polodospělí synové údajně hledali po celou dobu války „zakopaný zlatý poklad“. Moje máma mi líčila – aby aspoň něco znělo veseleji –, jak jediný poklad našla ona. V hlubokém temném sklepe, kam jsme se my děti bály sestoupit, byla údajně uschována bednička koňaku. Prý ji celou sama vypila. Ale téhle hezké historce jsem nevěřila, nikdy jsem ji neviděla pít

žádný alkohol, natož bednu koňaku! Můj otec a jeho bratr, kteří přežili a vrátili se, o uložené korespondenci určitě nevěděli.

Zajímavé je, že jsme si jako děti mnoho let na té půdě hráli, všelo se tam prádlo a odkládaly nepotřebné předměty. Zřejmě až v posledních letech několik papírů vytahaly myši, a zbytek byl odkryt až při zateplování.

Za to, že se našla dávná minulost, jsem nesmírně vděčná: díky ní trochu ožili dávno mrtví, které jsem neměla možnost poznat. Zlost na místní už mě téměř přešla. Zřejmě nelze od nikoho, jehož rodina pronásledování nezažila, očekávat, že se vcítí do mé pozice. Asi bych si měla vzít k srdci nepříteli srdečnou poznámku peckovské paní kronikářky: „Můžete být ráda, že to zedník nehodil do malty!“

VĚRA TRNKOVÁ

UPROSTŘED KOPCŮ A PASTVIN

O zajímavém hřbitově u Jistebnice

Společnost Matana, a. s., ve spolupráci s Židovským muzeem v Praze provádí systematické průzkumy židovských hřbitovů ve své správě. V rámci této práce probíhá nejprve fotodokumentace jednotlivých náhrobků a následuje zpracování všech čitelných údajů z náhrobních nápisů do podrobné databáze. Součástí průzkumu je i archivní studium, kterým se často podaří doplnit důležité skutečnosti. Výsledky, mnohdy odlišné od současného stavu bádání, jsou publikovány v odborných časopisech a sbornících. S několika zajímavými místy seznámíme čtenáře na stránkách *Rch*.

Mezi ně patří židovský hřbitov v Jistebnici, krásně položený uprostřed kopců a pastvin jeden a půl kilometru západně od města, nedaleko od vesnice Pohoří (nádherná poloha může být ovšem občas přítěží, když se na přístupové stezce pasou krávy). I když hřbitov není nijak rozsáhlý, zaujme návštěvníka rozmanitými prvky. Obsahuje 202 náhrobků v 19 řadách, ve starší části rozmístěných v pravidelných rozestupech, které budí dojem, že kameny nejsou vztyčeny na původních místech pohřbů. Současný stav bádání shledává, že v Jistebnici pocházejí ze 17. století pouze dva náhrobky, nejstarší z nich je z roku 1692.

POČÁTKY ŽIDOVSKÉHO OSÍDLENÍ

Počátky jistebnického židovského osídlení jsou kvůli nedostatku pramenů zahalené v mlze nejasností. Nejstarší zpráva se týká Mojžíše z Jistebnice, doloženého v Praze roku 1531. Další zprávy jsou sporadické, takže zůstává otázkou, zda osídlení bylo kontinuální. Ve 20. letech 17. století došlo k intenzivnímu nárůstu židovské populace. O této skutečnosti se dozvídáme díky dotazu jistebnických purkmistrů a konšelů z 26. dubna 1628 k majiteli jistebnického panství knížeti Zdeňku Vojtěchovi Popelovi z Lobkovic, zda musejí přijímat do města Židy, kteří je ožebračují. Žádost uvádí, že „nemalý počet Židů a Židovek odjinud přicházejících se ve městě osazuje a někteří z nich i zákupy činí a činiti chtějí. Veliký počet dětí a mládeže

mezi sebou mají.“ V této době již v Jistebnici fungovala židovská obec se synagogou a můžeme se domnívat, že tehdy byl také založen židovský hřbitov. Jeho existenci dokládá jistebnický urbář z roku 1638, uvádějící poplatky jednu kopu za pohřeb dospělého a tři groše za mladého člověka či dítě. K tomuto roku je evidováno 10 rodin, je tedy zřejmé, že kníže Lobkovic prosbě jistebnických konšelů omezit židovskou populaci nevyhověl.

Židovský hřbitov v Jistebnici.

TYOLOGIE NÁHROBKŮ A MÍSTNÍ ZAJÍMAVOSTI

Hřbitov vyniká cennými náhrobky ze 17. a 18. století, které představují pozoruhodnou vývojovou typologickou řadu. Díky nedávnému průzkumu byly identifikovány dva náhrobky ze 17. století a kolem sedmdesáti z 18. století. Nejstarší se nachází v rohu proti vstupu na hřbitov (Bendet, syn Jaakova Sg[“]l, 1692) a vyznačuje se bohatým barokně dekorativním ztvárněním kamene. Do výzdoby náhrobků z počátku 18. století se promítly vrcholně barokní prvky soudobé architektury, takže některé z nich evokují tvar barokního průčelí. Další kameny z doby kolem roku 1720 mají specifickou podobu a dokládají působení kamenické dílny, činné také pro okolní hřbitovy např. v Milevsku nebo Drážkově. V horní části jsou tyto náhrobky členěny do samostatných orámovaných částí určených pro zvýrazněné texty, případně pro výtvarné symboly. Výzdoba náhrobků doznává v průběhu 18. století zásadních změn, dochází ke zjednodušení původně členité plochy kamene a reliéfy se zplošťují. V Jistebnici se může-

me setkat se dvěma specifiky architektonického uspořádání židovských pohřbišť. Prvním je druhotně zazděná kohenská branka, umožňující kohe-nům průhled na hřbitov. Druhou jistebnickou pozoruhodností je dům tahary s kamennou deskou pro přípravu mrtvých těl k pohřbu.

KOHENSKÉ RODINY

Na početnost kohe-nů v Jistebnici poukazuje 17 náhrobků se symboly kohenských dlaní, z nichž několik pochází z 18. století. Nejstarší z nich nese jméno Ašera, syna Jekutiela K[“]c. Tento náhrobek byl v minulosti považován za nejstarší a byl na základě letopočtu (hebrejské písmeno *tav*) datován do roku 1640. Současný průzkum prokázal, že letopočet zůstal nedokončený, čemuž nasvědčuje prázdná plocha určená pro desítky případně i jednotky židovského letopočtu. Porovnáním s písemnými prameny můžeme pohřbeného Ašera identifikovat jako Ošera Kaufmanna, narozeného v Jistebnici kolem poloviny 17. století. Na základě náhrobního nápisu víme, že stál v čele komunity a zemřel kolem roku 1720. Na hřbitově jsou pohřbeni i jeho synové Marcus Meir a David. Náhrobek Ašerova vnuka Mordechaje K[“]c z roku 1805 je pozoruhodný reliéfem kohenských rukou umístěných ve spodní části náhrobku a vzbuzujících dojem, že vyrůstají ze země. Pomocí náhrobních kamenů a archivních pramenů lze doložit genealogii kohenské rodiny K[“]c v průběhu několikasetletého období, potomky Ašerova syna Davida můžeme sledovat v dalších generacích v Jistebnici až do 20. století.

Nejstarší náhrobek Ašera, syna Jekutiela K[“]c.

Kromě již zmiňované široce rozvětvené rodiny K“c je v místě od konce 18. století doložená rodina Kohnů. Třetí a přespolní byla kohenská rodina Reinischových, usazená v polovině 19. století ve Vlášenicích. Hlavou nově přichozí rodiny byl Berl Bernard (zesnulý 1862), nájemce vinopalny č. p. 28 ve Vlášenicích a společný předek všech v Jistebnici pohřbených členů rodiny Reinischových. Početné pohřby na jistebnickém hřbitově zde tuto široce rozvětvenou rodinu po několika desetiletích pevně zakotvily, takže v roce 1921 zesnulý Bernard Reinisch, žijící již v Praze, byl pohřben v Jistebnici. Posledním pohřbeným je ještě po dalším půlstoletí jeho synovec Josef Reinisch (Rohan, zemřel roku 1969). Tato skutečnost prokazuje hluboký vztah rodiny k místu posledního spočinutí svých předků.

DALŠÍ VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI

Jediným doloženým rabínem pohřbeným v Jistebnici je rabi Jakob Freund (1. května 1843–19. dubna 1906). Jeho náhrobek byl původně opatřen fotografií v medailonu, dnes rozbitou, dokládající, že byl focen v talitu. V místní historii 19. století zaujmou opět osudy rodiny Katzových, které můžeme sledovat také díky jistebnickým náhrobkům. Adolfu Katzovi (1845–1914), poštmistru a zakladateli parkové úpravy sadů v severní části Jistebnice nad potokem Cedronem v místě nazývaném Stará Hora, nechali jeho spoluobčané rok po úmrtí v sadech zhotovit pamětní desku. Jeho náhrobek se dochoval jen fragmentárně.

Jedním z dalších výrazných židovských obyvatel je JUDr. Viktor Katz (1880–1940), právník, sběratel a významný numismatik, autor mnoha statí v tomto oboru. Jednoduchý náhrobek Viktora Katze byl vztyčen na čestném místě v zakončení lipové aleje v horní části hřbitova, vedle hrobu jeho otce Adolfa. Byl tak posledním, kdo byl na místním hřbitově z rozvětvené rodiny Katzů pochován. Dodejme ještě, že Jistebnice na své židovské obyvatele nezapomíná: osudy těch nejzajímavějších (především členů rodiny Katzů, k níž náležel i JUDr. Leopold Katz, jenž na půdě městské fary objevil nejstarší dochovaný zpěvník husitských chorálů, *Jistebnický kancionál*) jsou připomenuty na tabulích v rámci zdejší vlastivědné stezky.

Text a foto IVA STEINOVÁ

SPOLUODPOVĚDNOST ZA TUTO ZEMI

Zemřel germanista Kurt Krolop

Dne 22. března zemřel v Praze profesor Kurt Krolop, význačný germanista, literární historik, přední znalec pražské německé literatury, který po pádu komunismu pomáhal ustanovit pražský Goethe Institut, katedru germánských studií na FF UK či Společnost Franze Kafky.

Narodil se 25. května 1930 v Kravařích v severních Čechách a v letech 1941–1945 navštěvoval chlapeckou střední školu v Litoměřicích. V létě 1946 se rodina musela odstěhovat do bývalé sovětské zóny ve východním Německu, kde odmaturoval, poté studoval germanistiku, anglistiku a slavistiku na Univerzitě Martina Luthera v Halle, na které následně tři roky pracoval jako asistent na katedře germanistiky; v roce 1957 byl vyslán do Prahy jako lektor. Během pěti let se účastnil výzkumu pražské německé literatury a německy psané literatury v českých zemích, který podnítil tehdejší vedoucí katedry germanistiky Eduard Goldstücker.

Příležitost k další návštěvě tehdejšího Československa se naskytla v roce 1967, kdy byl K. Krolop jmenován vedoucím oddělení pro výzkum pražské německé literatury v Československé akademii věd. Tentokrát se ale, díky normalizačním zásahům, do NDR vracel už po třech letech, v roce 1970.

V roce 1989 se vrátil do Prahy natrvalo. Nastoupil na Filozofickou fakultu UK jako poslední hostující profesor NDR a pokračoval jako první hostující profesor sjednoceného Německa. Byl pověřen vedením Ústavu germánských studií na Univerzitě Karlově v Praze.

Za svou práci získal řadu ocenění, mj. Spolkový kříž za zásluhy 1. třídy či rakouský Čestný odznak za vědu a umění.

Účastnil se prvních kafkovských konferencí na zámku v Liblicích, v roce

1963 jako host, v roce 1965 byl autorem jednoho z hlavních příspěvků. V rámci spolupráce s Goethe Institutem se zásadně podílel na třech významných konferencích: Kafka a Praha (1992); Rainer Maria Rilke – evropský básník z Prahy (1994) a roku 1995 Literární dějiny v pražském kontextu.

Z desítek jeho studií vyšly některé i v češtině: kniha *O pražské německé literatuře* (nakladatelství Franze Kafky, 2014) obsahuje texty „Ke vzniku a historii pražské německé literatury „expresionistického desetiletí““ a „Pražští autoři ve světle ‚Pochodně‘“, spolu s Jirím Stromšíkem je zastoupen v publikaci *Eseje o německé romantice* (nakl. Pavel Mervart, 2013).

Jeho kolegové a studenti na něj vzpomínají jako na velkého milovníka rodného kraje kolem Litoměřic, výborného učitele a vstřícného a spolehlivého člověka.

V rozhovoru pro týdeník *Respekt* roku 1994 mj. řekl: „Problém návratu do Evropy je také problémem vzdělání a historického vědomí: rozšířit si pohled na vlastní historii a vlastní minulost v celoevropských kontextech. Souvisí to s tím, že podle mého dojmu je české kulturní vědomí

určeno 19. a 20. stoletím. Pobělohorská éra nebo hinství s živým vědomím moc společného nemají. Cítíme spoluodpovědnost za tuto zemi. Dnes však žijeme v národnostně homogenním státě a koneckonců nám scházejí i takové dokonale dvoujazyčné osobnosti, jako byli například Otokar Fischer či Pavel Eisner. Takže rozšíření obzoru o celoevropský kontext spočívá v rukou jedinců, v tom, co si sami obstarají, nikoli v nějakém fluidu, které by tu vládlo.“ Lze jen dodat, že profesor Krolop svou spoluodpovědnost naplnil vrchovatou měrou.

(am)

Kurt Krolop. Foto archiv.

Armand Laferrère

LIBERÁLNÍ REVOLUCE V IZRAELI A TI, KDO JI POMLOUVAJÍ

Kdybychom měli jedním slovem shrnout transformaci izraelské společnosti a ekonomiky v průběhu poslední generace, byl by jím liberalismus. Z toho také vyplývají hospodářské a politické důsledky, které vysvětlují orientaci Izraele v posledních třiceti letech, zejména pokud jde o Předjordánsko, neboli Západní břeh Jordánu. Z toho také plyne rozdělení izraelského (veřejného) mínění: politická a intelektuální menšina tato rozhodnutí odmítá. Novou orientaci Izraele i onu zmíněnou menšinovou volbu vysvětluje můj následující článek.

Izraelská ekonomika patřila v demokratickém světě až do 80. let minulého století mezi ty nejdůsledněji kontrolované státem. V období let 1948–1977 chybělo v Izraeli skutečné politické střídání vlád, a to přálo vzniku ekonomiky, jež měla velice blízko k ideálnímu korporativistickému modelu. Všechny záležitosti země spravovala mimořádně homogenní politická, ekonomická, vojenská, kulturní a odborářská elita. Kdo neměl askenážský, laický nebo socialistický původ, nepatřil jednoduše mezi vážené lidi. Veřejné výdaje zabíraly kolem 60 procent vytvořeného bohatství. Zbývající část soukromého sektoru se musela se státem dohodnout o regionech a odvětvích, v nichž bude investovat. Národní odborová organizace Histadrut měla své vlastní investice v továrnách a kibucech.

Tento ekonomický a sociální model zmizel během jedné generace.

První příčinou byl demografický vývoj. Sefardští Židé přicházející v 50. a 60. letech v masovém měřítku do Izraele a později Židé ze Sovětského svazu, kteří se tu objevili v převratných 90. letech, vytvořili voličské bloky, jimž byly hodnoty starých elit víceméně lhostejné. Sefardé, jejichž potomci představují zhruba polovinu izraelských Židů, zdůrazňovali náboženskou identitu občanské společnosti a stavěli se jak proti militantnímu laicismu starých elit, tak proti ultraortodoxním skupinám tvořícím oddělená společenství. „Rusové“, většinou stejně laičtí jako tradiční elity, se často odlišovali odmítáním ústupků v palestinské otázce a spoleháním v prvé řadě na silová řešení. V sou-

časném Izraeli představují něco kolem 15 procent židovské populace.

Ve stejné době „ultraortodoxní“ Židé (*charedim*) tvořící především menšinu náboženskou, ale s patrně vůbec nejvyšší natalitou, zažívali výrazný růst svého podílu na celkové populaci země: na počátku 21. století pravděpodobně přesáhl hranici 10 procent všech obyvatel země, což činí 12–13 procent populace židovské.

Naopak populace arabská zůstává, přes všechny katastrofické předpovědi během posledních desetiletí o „demo-

grafické hrozbě“, stabilně na celkových 20 procentech. Dělí se na většinu nepřátel a menšinu stoupenců státu a v současné době se postupně mění v respektovanou střední třídu, zejména v medicíně a ve svobodných povoláních.

Nové rozdělení moci vyplývající z demografie usnadnilo volební vítězství pravicových stran v roce 1977 a později jejich postupné posilování, až se nakonec v 21. století staly tím, čím po třicet let byly labouristické strany: přirozenou součástí vlády v zemi. Některé ze skupin zažívajících demografický růst, především sefardští Židé a Židé z Ruska, volí velkou většinou pravici. A pokud jde o *charedim*, ti se o záležitosti izraelského státu vůbec nezajímají, ale získávají nový vliv tím, že dělají drahoty a licitují s hlasy svých politických stran, a to i přes neustálou finanční podporu, které se od státu dostává jejich způsobu života. Celkově shrnuto: poli-

tické střídání stran u moci umožnilo diverzifikaci izraelských elit i jejich vidění světa.

EKONOMICKÁ SVOBODA A SOCIÁLNÍ LIBERALISMUS

Dalším liberalizačním faktorem byla probíhající tržní reforma, počínaje opatřeními na ukončení inflace zavedenými v roce 1985 po ekonomickou politiku Benjamina Netanjahua, který byl v letech 2002–2005 ministrem financí a od roku 2009 je izraelským premiérem. Stát silně omezil své výdaje a podobně jako Histadrut se stáhl z převážné části výrobních podniků. Podíl veřejných výdajů v ekonomice se z 60 procent v roce 1985 snížil na 41 procent v roce 2015. Za stejnou dobu se veřejný dluh snížil z 97 procent hrubého národního produktu v roce 1998 na 65 procent v roce 2015. Právo na práci se během několika let proměnilo z velice svazujícího zákona na jednu z nejliberálnějších úprav na světě, která umožňovala okamžitě přijímat a propouštět zaměstnance, bez rizika a s minimálními ztrátami.

Tento ohromující ústup státu – svým rozsahem mnohem větší než ten, který zažily Spojené státy za Ronalda Reagana a Velká Británie za Margaret Thatcherové – přenechal místo podnikatelské třídě ve všech jejích podobách, od miliardářů po malé a střední podnikatele, již hluboce změnili izraelskou společnost. Stejně jako jiné systémy může i nové rozdělení ekonomické moci vést ke zneužitím a jiným nešvarům: byli jsme svědky toho, jak se rozvíjí třída podnikatelských špiček, tzv. *tycoons* – magnáti, baroni (máme-li použít slova oblíbeného u izraelské levice), které mají často příliš blízko k moci. Riziko zneužití však snižuje existence nezávislého tisku a nezávislé justice. Střetáváním osobností a jejich ambicí tito miliardáři spíše přispívají k diverzifikaci středisek moci a k liberalizaci moci, než že by jí škodili.

A konečně posledním faktorem liberalizace byl výjimečný úspěch, jakého od počátku 90. let dosáhlo zavedení právního a peněžního systému, který se i ve světovém měřítku řadí k těm nejvíce přejícím rozvoji toho nejvíce novátorského podnikání. Ve spojení s vědeckou výukou a školstvím, jež patří mezi nejlepší na celém světě, rozmach *capital-risque* (anglicky: *venture capitalists* – *venture capital* = *rizikový kapitál*) činí z Izraele po Spojen-

ných státech druhé světové středisko podnikatelů v oboru špičkových technologií.

V roce 2015 izraelské špičkové technologie vzrostly o 4,4 miliardy dolarů a zhodnocování dalším prodejem a fúzí podniku přesáhlo devět miliard dolarů. Podle *Financial Times* dosáhly izraelské společnosti kolem 20 procent světových investic kapitálu v oblasti kybernetické bezpečnosti. S existencí sektoru špičkových technologií světového formátu a významu se úzce pojí vznik nové skupiny mezi elitami země: mladí a nesmírně bohatí podnikatelé otevření světa a ochotní přijmout rizika.

Propojení těchto čtyř fenoménů – demografie, střídání politické moci, ústup státu a podnikatelský elán – vytvořilo na samotném vrcholu izraelské společnosti jednu z nejrozmanitějších elit planety, co do jejího původu a jejího vidění světa. Aškenázové, sefardští Židé,

„Rusové“, Arabové, rabíni, generálové, umělci, obyvatelé obsazených území, podnikatelé, ti všichni se dělí o společenský vliv, aniž jsou jejich často protichůdné názory na překážku jejich koexistenci.

Z čistě povrchního hlediska lze tuto různorodost vysvětlit probíhajícími nekonečnými debatami a diskusemi. Nicméně při hlubším pohledu tato různorodost zavazuje každou ze skupin přijmout existenci druhých a ponechat jim místo – což samo o sobě činí z tolerance stále ústřednější hodnotu izraelské společnosti. Tolerance vychází z vrcholu, od špiček, a šíří se do co možná největší části izraelské společnosti. Svoboda slova – nejenom jako právní zásada, ale jako společenská realita na všech úrovních – funguje v Izraeli patrně více a lépe než v jakékoli jiné současné společnosti. Ve školách (s výjimkou některých škol *charedim*), v armádě nebo v podnicích funguje zásadní rovnost. Menšiny všeho druhu jsou s lehkým pokrčením ramen akceptovány; nikoho nenapadne bít na poplach proto, že na Hebrejské univerzitě studuje 20 procent arabských posluchačů nebo když vidí drúzského generála velet elitnímu pluku na Golanských výšinách, arabského soudce, jenž posílá do vězení někdejšího premiéra, ženy velící v boji mužům nebo homosexuála zvoleného do parlamentu na kandidátce pravicové strany za bouřlivého potlesku jeho kolegů.

RESENTIMENT STARÝCH ELIT

Přesto existuje v Izraeli skupina, již vývoj tří posledních desetiletí naplnil trvalou zahořklostí a pomstychtivostí. Tvoří ji dědicové tradičních elit, socialisté, laikové, Aškenázové a stoupenci vyjednávání s Palestinci a rozdělení území.

Tato skupina neztratila ani zdaleka svůj společenský vliv. Kontroluje Nejvyšší soud, jedno ze zásadních středisek moci v zemi. Má převahu na univerzitách, v tisku i v diplomatických kruzích. Důležité však je, že stará elita definitivně ztratila monopol moci; a vůbec nebere v úvahu zodpovědnost, na níž by se měla podílet.

Jednu významnou podskupinu této staré elity představuje levicový deník *Haarec* (čte jej kolem šesti procent Izraelců, ale v cizině je citován častěji než kterýkoli jiný izraelský list) a síť nevládních organizací jako Mír nyní, Be-celem, Promít ticho... Toto společenství je menšinové, ale na mezinárodní scéně si udržuje vliv díky husté síti kontaktů v Evropě a ve Spojených státech.

Toto „levicové uskupení kolem deníku *Haarec*“ začalo používat dvě taktiky, jejichž pomocí chce maximalizovat vliv a pomstít se za ztrátu mocenského monopolu.

Především se *Haarec* se svými satelity už nějakých 40 let, a tedy i v době, kdy se izraelská společnost stávala den ode dne stále liberálnější, snaží strašit svět hrozcím nebezpečím fašizace izraelské společnosti.

Toto mechanické připomínání fašismu a nacismu nabývá často komické podoby, jakmile se aplikuje na vnitřní politiku. Při zběžném nahlédnutí do archivu *Haarecu* za poslední dva roky nacházíme narážky na fašismus a nacismus v souvislosti s výstavbou bytů v židovských osadách existujících již dříve v Předjordánsku; v souvislosti se jmenováním soudce z pravého středu do Nejvyššího soudu nebo v souvislosti s odstraněním knih levičácké autorky ze seznamu doporučené četby pro gymnázia. Není pochyb o tom, že lidé přeživší nacismus, kteří v zemi dosud žijí, dokázali podobné odvolávky správně vyhodnotit, ale u cizinců hrozí vážné nebezpečí, že je vezmou vážně.

Tématem, v souvislosti s nímž je údajná fašizace izraelské společnosti připomí-

nána nejčastěji, je osud Arabů žijících v Gaze a v Předjordánsku, pro které se v posledních padesáti letech vžilo označení Palestinci. „Levicové uskupení *Haarec*“ má veliký zájem na stažení z Předjordánska, jediného z území obsazených v roce 1967, z něhož se Izrael dosud nestáhl a na němž žije také většina těch, kdo nejsou občany Izraele. V pokračování kontroly těchto území spatřuje morální skvrnu Izraele a ve vzdálenější perspektivě také riziko pro židovský charakter země (koexistence s Araby uvnitř jedné a téže společnosti nikdy nebyla hlavním cílem této politické školy). Raději odsuzuje okupaci, kterou přirovnává v nejlepším případě k apartheidu a k fašismu nebo nacismu, jakmile se cítí silnější v kramflecích.

Tato přirovnání obsahují několik pojmových nesrovnalostí. Apartheid byl systémem etnické diskriminace; zatímco arabští občané Izraele se těší stejným právům jako jejich židovští spoluobčané. Obtíže, které zakoušejí Palestinci – omezení přepravy, přítomnost izraelské armády v Předjordánsku –, nesouvisejí s jejich etnickou příslušností, ale vyžaduje je bezpečnost Izraele.

Chudí izraelské společnosti pokračovat v okupaci má navíc k nějakému *Drang nach Osten* opravdu hodně daleko. Izrael několikrát (v letech 1948, 1967, 2000 a 2008) navrhoval oddělení, které arabská strana vždy odmítla. Ariel Šaron v roce 2005 založil první palestinský stát *de facto*, když se stáhl z Gazy a nechal zbořit zde vystavěné židovské osady. Benjamin Netanjahu několikrát navrhoval návrat k rozhovorům, ale systematicky narážel na palestinské odmítnutí (nebo, přesněji řečeno, na souhlas s fasádou, podmíněný předem stanovenými ústupky Izraele ve všech sporných bodech). Na počátku našeho století se ještě 80 procent dotázaných Izraelců vyslovovalo příznivě ke stažení z Předjordánska. Jestliže se toto procento od té doby snížilo, nezpůsobila to radikalizace izraelské populace. Důvodem bylo prostě to, že nikdo nemůže uzavřít mír s někým, kdo uzavření míru odmítá.

A konečně také úděl, jaký Izrael připravil palestinskému obyvatelstvu, se poněkud liší od osudu, který potkal oběti nacismu. Palestinská populace se během necelých padesáti let čtyřiapůlkrát znásobila. Palestinská území ve stejném období zažila jeden z nejprudších hospodářských růstů na celé planetě. Podle

statistik Světové zdravotnické organizace patří palestinská populace mezi ty, které trpí největší mírou obezity ve světě. Více než třetina obývá Pásmo Gazy, kam již deset let nevstoupil jediný okupační voják, aby vládě Hamásu bránil v její péči o ochranu a blaho Palestinců. Už jen letmé srovnání všech těchto údajů s dějinami fašismu a nacismu může těm stále pochybujícím pomoci pochopit silně zavádějící povahu tohoto srovnání.

MEZINÁRODNÍ TLAK PROTI DEMOKRACII

Rétorická cvičení na téma fašizace Izraele nepředstavují při své naprosté nesmyslnosti pro zemi žádné skutečné nebezpečí. Naproti tomu druhá taktika, s níž přišlo „levicové uskupení Haarec“, aby si uchovalo svůj vliv, by mohla reálně ohrozit samu existenci Izraele. Tato taktika spočívá ve snaze manipulovat uslechtilými city zahraničních mocností a vnucovat jim tak názory staré elity.

Zakládajícím textem popisujícím tuto taktiku je dílo Jehošafata Harkabiho *Israel's Fateful Decisions* (Osudná rozhodnutí Izraele). Po skvělé vojenské kariéře (byl zejména šéfem vojenského zpravodajství své země) dospěl Harkabi krátce po vítězství v šestidenní válce v roce 1967 k přesvědčení, že prodloužení izraelské přítomnosti v Gaze, Předjordánsku a na Golanských výšinách je strategický omyl. Poté, co v 80. letech došel k závěru, že jeho doporučení ke stažení ze všech území nemá žádnou šanci získat souhlas většiny voličů, doporučil ve svém díle obejít tento omyl lidu americkým nátlakem na Izrael, který by jej přinutil k ústupkům, jež obyvatelstvo odmítlo. A protože se lobby amerických Židů stará o to, aby tyto tlaky nezacházely příliš daleko, volal po vytvoření protilobby, již by podporovala správně smýšlející židovská menšina usměrňující cizí vlády k tomu, aby na Izrael vyvíjely nezbytný tlak a přinutily jej stáhnout se z okupovaných území.

Harkabiho doporučení opakovaná stále dokola sítí izraelských levicových nevládních organizací a jejich mluvčím v Americe a v Evropě se stala skutečností současného světa.

Studie, kterou v roce 2015 uskutečnila izraelská organizace NGO Monitor, zjistila, že 65 procent všech darů, které přijalo 27 neziskových organizací, pochází od zahraničních vlád. Dvacet z těchto neziskových organizací vděčí za více než polovinu svých zdrojů cizím mocnostem. Be-celem, která se prezentuje jako „hlavní izraelská nezisková organizace ve věci lidských práv“, získává sice pouze 30 procent svých příjmů přímo od vlád, ale 35

procent z jiných neziskovek nebo od křesťanských organizací subvencovaných evropskými a americkými vládami; zbývajících 35 procent pochází od soukromých osob, většinou cizinců. Organizace Zochrot bojující za jeden dvounárodní izraelsko-palestinský stát, přijímá 80 procent svých prostředků od křesťanských organizací subvencovaných evropskými vládami – včetně organizací, které mimo jiné podporují politiku bojkotu Státu Izrael, jako je například irské sdružení Trócaire. Skutečnost, že izraelská společnost nadále poskytuje prostor a hlas skupinám, které v podstatě fungují jako agenti cizích mocností, rovněž svědčí o hloubce liberalismu v Izraeli.

Zahraniční zastánci bezpodmínečného stažení Izraele navíc kromě nepřímého zasahování prostřednictvím izraelských neziskových organizací později v Americe a v Evropě založili nátlakové skupiny otevřeně odhodlané přimět vlády na Západě k tomu, aby donutily Izrael opustit Předjordánsko. Americká lobby J Street založená v roce 2008 se po zvolení Baracka Obamy proměnila ve válečný stroj části Demokratické strany proti Netanjahuově vládě, která se provinila tím, že neuposlechla pokyny z Washingtonu stáhnout se z obsazených území. J Street si v roce 2010 zřídila evropskou filiálku J Call pověřenou vyvíjením stejného nátlaku na evropské vlády a společnosti.

Všechny tyto snahy přinutit Izrael přijmout řešení, které upřednostňují Evro-

pané a američtí demokraté, tj. rychlé územní rozdělení na základě linie příměří z roku 1948 s několika úpravami na jedné i na druhé straně, jsou však i přes svůj rozsah a sofistikované falšování téměř jistě odsouzeny k neúspěchu.

ETNOCENTRISMUS A DOMÝŠLIVOST

Opakované pokusy přinutit Izrael k rychlému stažení z Předjordánska jsou posledním záchvěvem kolonialistické ideologie 19. a 20. století: myšlenky, že Západ vybavený od přírody moudrostí převyšující rozum nuzných národů musí těmto národům ukládat racionální řešení, která nejsou samy schopny objevit vlastními prostředky.

Nejde o to, že by jimi navrhované řešení nemohlo nikdy uspět, ale že může uspět pouze za určitých podmínek. Obě strany by se měly shodnout na tom, že mír je přirozený stav lidstva a že válka představuje pouze přechodné vychýlení. Obě strany by měly dát přednost rozvoji svých obyvatel a měly by být ochotné učinit ústupky od svých zásad výměnou za svobodný a prosperující život. Každá ze stran by měla souhlasit s definitivní přítomností druhé strany.

Pokud by všechny tyto podmínky byly splněny, potom by na základě dohody, kterou chtějí „levicové uskupení Haarec“ a západní mocnosti vnutit Izraeli, vznikla Palestina příliš slabá na to, aby mohla počítat s tím, že v budoucí válce vyhraje, takže by touhu po válce postupně ztrácela a věnovala se rozvoji vlastní ekonomiky a populace a zavádění konstruktivních vztahů se sousedy.

Všechno by vypadalo jinak, kdyby palestinská společnost zvolila jiné paradigma než systém hodnot, ve kterém je normálním stavem válka a nikoli mír, ve kterém není nejvyšším cílem celkový rozvoj jednotlivce, ale skupinová pýcha, podle níž musí být nepřítel zničen a kdy nemožnost zvítězit není na překážku rozpoutání nikdy nekončící války.

Na první nezaujatý pohled je jasné, které z obou paradigmat přijímá palestinská společnost. Naštěstí bylo řešení doporučované Západem už jednou pečlivě a svědomitě realizováno, což po-

hled na celou věc jen ulehčuje. Poté, co Ariel Šaron vyklidil Gazu, už novým pá-nům území nic nebránilo v tom, aby je proměnili ve středisko služeb a turistiky. Namísto toho si palestinská společnost zvolila vůdce, kteří obětovali všechny prostředky svých území jediné věci: teroru a válce. Tato válka nemá nejmenší šanci na vítězství, ale to Hamásu nijak nebrání v rozhodnutí obětovat co možná největší počet svých spoluobčanů, jen aby se stůj co stůj zabránilo nastolení definitivního míru se Židy.

Zopakovat v Předjordánsku to, co se odehrá-lo v Gaze, by znamenalo ohrozit samotnou existenci státu, neboť stejné příčiny mívají vesměs stejné následky. Na vyklizených úze-mích by vznikl druhý teroristický stát v přímém kontaktu s nejhustěji osídlenými oblastmi Izraele. Izrael by nemo-hl kontrolovat hranici to-hoto státu s Jordánskem, přes níž by každodenně směřovala vojenská vý-zbroj okamžitě používa-ná k útokům na velká města v Izraeli. Žádat kterýkoli stát, aby učinil rozhodnutí vedoucí k po-dobným důsledkům, to přece nikdo ne-může mínit vážně.

Západní mocnosti jen dokazují svou domýšlivost a velice se přeceňují, jestli-že věří, že je v jejich silách si tento vý-sledek vynutit. Nejsme již v dobách, kdy růst a přežití Izraele závisely na zá-padní pomoci.

Jisté, Spojené státy pokračují ve finan-cování rozvoje určitých vojenských systémů, ale jako protihodnotu získávají přístup ke špičkovým technologiím vyvi-nutým v Izraeli a rovněž tak k zakázkám důležitým pro jejich zbrojní průmysl. Pentagon tyto výhody samozřejmě neod-mítne jen proto, aby udělal radost nějaké neziskové organizaci. Dokonce i nezá-visle na veškeré mezinárodní spolupráci jsou, pokud jde o vyzbrojení, vnitrostátní kompetence Izraele natolik dostačující, že mu v předvídatelné budoucnosti zaru-čují vojenskou převahu v regionu.

Vláda Benjamina Netanjahua v reakci na nebezpečí hrozící od „levicového uskupení Haarec“ a jeho mezinárodních

podpůrců začala systematicky sledovat politiku různorodé hospodářské a vojens-ké spolupráce s regiony, kde si na roz-díl od Evropy a Spojených států nedo-kázal tábor těch, kdo prosazují stažení z obsazených území, získat nebo vytvo-řit politické spojení.

Pokud jde o ekonomiku, Izrael se v masovém měřítku obrátil k Asii, aby snížil riziko vyplývající z omezení vazeb s Amerikou nebo Evropou. Vývoz do Asie se za posledních deset let ztroj-násobil. V roce 2015 Asie pohltila

Hamás má jediný cíl a tím je zničení Izraele. Řešení doporučené Západem v Předjordánsku už jed-nou realizováno bylo právě tady, v Gaze. Jak přispělo k nastolení míru, je známo. Foto archiv.

čtvrtinu celkového izraelského vývozu, skoro stejně jako Evropa nebo Spojené státy. Všichni pozorovatelé se shodují na tom, že tento růst představuje pouze počátek a že Asie se před koncem našeho desetiletí stane hlavním odbytištěm izraelského vývozu. Ve stejné době mnoho-násobně vzrostly čínské investice v Izraeli – ze 70 milionů dolarů v roce 2010 na 2,7 miliardy dolarů v roce 2015.

Pokud jde o vojenskou stránku, Netanjahuova vláda uzavřela s Indií strate-gickou smlouvu v oblasti výzbroje (nový kontrakt ve výši tří miliard eur byl ohlášen v únoru 2016). Paralelně Izrael vypracoval síť dílčích smluv, které činí v dané oblasti ze spolupráce s Izrae-lem hlavní trumf většiny států. Izrael koordinuje s Ruskem své akce v Sýrii, s Egyptem boj proti teroristům na Sina-ji, se Saúdskou Arábií vojenské plány proti Íránu. Role Izraele jako poskyto-vatele zpravodajských služeb Pentago-nu nijak neoslabila. Izraelské protitero-ristické síly se dělí o citlivé informace

a o své metody boje s terorismem se si-lami řady evropských zemí.

Nic z toho všeho nemůže zabránit sdruženým aktivistům, evropským di-plomatům a americkým intelektuálům v požadování stále silnějšího tlaku v zá-jmu urychleného stažení Izraele z Před-jordánska. Necht' se jim tedy daří. Tyto nové skutečnosti však zaručují, že se je-jich hnutí zapíše do dějin pouze jako ne-příjemný závan, jako poznámka pod ča-rou na stránce dějin Izraele.

Z francouzského časopi-su Commentaire, čís-lo 153, jaro 2016, s. 53–59, přeložil Josef Mlejnek.

ARMAND LAFERRÈRE (1968) absolvoval Stát-ní školu pro administra-tivu (ENA) a poté vystu-doval Pařížský institut politických věd. Správní kariéru zahájil na mi-nisterstvu financí, byl po-radcem Nicolase Sarko-zyho v době, kdy působil ve funkci ministra vnitra. Od roku 2004 pracuje v různých významných funkcích francouzské energetické společnosti Areva. Představuje po-kračování francouzské tradice předních státních (ale i nestátních) úředníků, kteří se na vysoké úrovni věnují literatuře. Je členem redakční rady revue Commentaire založené Raymondem Aronem, kde publikuje texty většinou zaměřené na dění v Izraeli a kolem Izraele.

Tento francouzský hugenot s židov-skými kořeny vydal v roce 2013 knihu Svoboda lidí. Politické čtení Bible. Vzestup fundamentalistických hnutí v posledních letech má za následek, že Bible je částí západoevropských inte-lektuálních elit vykládána jako zdroj totalitarismu a monoteismu jako hlav-ní činitel agresivity, především nábo-ženské a politické. Zkoumání historic-kých pramenů toho, co umožnilo, aby se objevila kultura oslavující svobodu jednotlivce a ochranu slabých, však Armanda Laferrèra přivedlo ke zcela jiným závěrům.

Česky je dostupný rovněž autorův text Izraelsko-palestinský konflikt: kdo komu strani?, otištěný v Revue Politika 2/2004.

ANTISIONISMUS JE NOVÝ ANTISEMITISMUS

řiká rabín Jonathan Sacks

Pravidelní čtenáři Řeh texty JONATHANA SACKSE, bývalého vrchního rabína Velké Británie, znají z jeho komentářů k týdenním čtením z Tóry (publikovali jsme je v letech 2014–2015) či z knihy O svobodě náboženství, již vydalo nakladatelství P3K. Znají jeho schopnost vystihnout podstatu věci, vnímat problémy současné doby v kontextu náboženských i sekulárních pramenů a osobních zkušeností i jeho srozumitelnou a věcnou argumentaci.

Lord Jonathan Sacks (nar. roku 1948) se stal letošním nositelem Templetonovy ceny, udělované za mimořádný duchovní i praktický příspěvek společnosti (připomeňme, že před dvěma lety tuto cenu získal český teolog a kněz Tomáš Halík a roku 2012 tibetský dalajlama). Rabín Sacks je známý tím, že v době své funkce (1991–2013) dokázal smelit roztržité britské židovské kongregace, jako autor řady publikací (poslední se jmenuje Ne ve jménu Božím: jak čelit náboženskému násilí), jako obhájce úcty ke všem vírám a jako osobnost, která se často veřejně vyjadřuje k aktuálním krizím. Následující text je převzat z webové stránky www.europe.newsweek.com.

Když 27. března bývalý arcibiskup z Canterbury Rowan Williams hovořil pro list *Sunday Times*, prohlásil, že ho znepokojuje stoupající antisemitismus v kampusech britských univerzit. Řekl, že „nepříjemně připomínají“ Německo 30. let. O dva dny později varoval v *Timesech* Chris Bryant, stínový vůdce Dolní sněmovny a vysoce postavený člen labouristické strany, že politická levice stále častěji zpochybňuje právo Izraele na existenci, což je názor, který, jak pravil, „není právě tou nejjemnější formou antisemitismu“.

Židé opouštějí Evropu. Průzkum Agentury EU pro základní práva za rok 2013 ukazuje, že téměř třetina evropských Židů zvažuje kvůli antisemitismu emigraci, nejvíce ve Francii (46 procent) a v Maďarsku (48 procent).

A netýká se to jen Evropy. Průzkum, který v roce 2015 provedla Brandeisova univerzita mezi severoamerickými židovskými středoškoly, zjistil, že tři čtvrtiny

respondentů mají zkušenost s antisemitickými projevy. Většinu zastrašování v kampusech vyvolávají „Týdny izraelského apartheidu“ a kampaň hnutí BDS (Bojkot, stažení investic a sankce) proti Izraeli. Stávají se obdobou středověkých Velikonoc, kdy lidé napadali Židy.

VIRUS, KTERÝ MUTUJE

Něco se nepochybně děje, ale co? Řada lidí na levici tvrdí, že jsou obviňováni nespravedlivě. Že nejsou proti Židům, že jen nesouhlasí s politikou Izraele. Nutno říct, že kritika izraelské vlády není antisemitická. Ani hnutí BDS není z podstaty antisemitické. Mnoho jeho stoupců se upřímně zajímá o lidská práva. Nicméně současně funguje jako zástěrka pro nový antisemitismus, hanebné spojení radikálního islamismu a politické levice.

Co pak ale je antisemitismus? Není to ucelený soubor víry, ale soubor kontradikcí. Před holokaustem lidé nenáviděli Židy proto, že byli chudí, a proto, že byli bohatí; proto, že byli komunisté, a proto, že byli kapitalisté; proto, že se uzavírali pro sebe, a proto, že všude pronikali; proto, že tvrději dodržovali příkazy svého prastarého náboženství, a proto, že to byli kosmopolité, kteří ničemu nevěřili.

Antisemitismus je virus, který přežívá tím, že mutuje. Ve středověku Židy nenáviděli kvůli jejich víře. V 19. a 20. století kvůli rase. Dnes je nenávidí kvůli jejich národnímu státu, Izraeli. Antisemitismus je nový antisemitismus.

Jeho legitimizace se také změnila. Dříve, když se lidé snažili ospravedlnit antisemitismus, dovolávali se nejvyšší možné autority v rámci své kultury. Ve středověku to bylo náboženství, v Evropě po osvícenství to byla věda. Nyní jsou to lidská práva. Izrael – jediná zcela funkční demokracie na Blízkém východě se svobodným tiskem a nezávislým soudnictvím – je pravidelně obviňován z pěti zločinů proti lidským právům: z rasismu, apartheidu, ze zločinů proti lidskosti, z etnických čistek a pokusů o genocidu. Tak vypadá dnešní obvinění z rituální vraždy.

HLEDÁNÍ OBĚTI

Antisemitismus je klasický příklad toho, co antropolog René Girard vnímá jako prvotní formu lidského násilí: hledání obětního beránka. Když se nějaké skupině děje něco špatného, její členové kladou dvě různé otázky: „Co jsme udělali nesprávně?“ anebo „Kdo nám to udělal?“ Osud skupiny závisí na tom, jak se zeptá.

Pokud zní otázka: „Co jsme udělali nesprávně?“, je to počátek sebekritiky, jež je základem svobodné společnosti. Pokud se lidé ptají: „Kdo nám to udělal?“, definují se jako oběti. Poté začnou hledat obětního beránka, na kterého by svalili všechny své problémy. Bývají to Židé.

Dnes se vede debata takto: Po holokaustu musel být každý, kdo správně uvažoval, proti nacismu. Palestinci jsou teď jako noví Židé. A Židé jsou noví nacisté. Izrael je nový zločin proti lidskosti. Proto každý správně uvažující člověk musí nesouhlasit se Státem Izrael, a protože každý Žid je sionista, pak musíme odporovat všem Židům. Tento argument je naprosto zcestný. Vždyť v teroristických útocích v Toulouse, Paříži, Bruselu a Kodani neumírali Izraelci, ale Židé.

Antisemitismus je nová podoba kognitivní poruchy. Složitě problémy redukuje na jednoduché. Rozděluje svět na černou a bílou, vidí chyby jen na jedné straně a veškeré oběti na té druhé. Ze stovky provinilců si vybírá jediného a na toho svalí všechnu vinu. Umlčuje odlišné názory a nikdy nekritizuje sama sebe. Diskuse je vždy stejná: My jsme neviní, oni jsou vinni. Z toho plyne, že pokud my – křesťané, příslušníci árijské rasy či muslimové – máme být svobodní, pak oni – Židé či Stát Izrael – musí být zničeni. Takhle začínají velké zločiny.

Židy vždycky nenáviděli, protože se lišili. Tvořili tu nejnápadnější nekřesťanskou menšinu v předválečné Evropě. Nyní jsou nejnápadnější nemuslimskou skupinou na islámském Blízkém východě. Antisemitismus vždy spočíval v tom, že jedna skupina nedokázala vytvořit prostor pro různost. Taková skupina však nikdy nevytvoří svobodnou společnost.

Nenávist, která začíná Židy, nikdy u Židů nekončí. Ve světě zmítaném nenávistí kvůli náboženským různicím, se musejí lidé všech věr spojit, nejen proto, aby bojovali proti antisemitismu, ale proto, aby zajistili práva všech náboženských menšin ve světě. Dějiny posoudí, jak jsme si s touto výzvou poradili. A selhat nesmíme. (Připravila am.)

IZRAEL: Když dohoda není prioritou

Znáte sousloví mírový proces? Jak by ne. Po generaci působilo jako zaklínadlo. Stačilo říci „mírový proces“ a i bez upřesnění bylo jasné, že jde o urovnání mezi Izraelci a Palestinci. I když mírových procesů je ve světě více (připomeňme evropské Severní Irsko či Baskicko), novinový titul s tím souslovím se vždy týká Izraele.

Platí to i v době, kdy důsledky „arabského jara“ přinesly na Blízký východ tolik chaosu a válek, že měřeno počtem obětí působí Svatá země jako detail. Přesto americký prezident Obama prosazuje vznik palestinského státu – tedy mírový proces. A jeho obnova patřila i do agendy českého ministra zahraničí Zaorálka při jarní cestě do Izraele.

Jen Izraelci jako by o mírový proces ztratili zájem. Jako by místo něj preferovali status quo, ač to znamená další okupaci Palestinců a silící odsudky v západním světě. Proč tomu tak je? Odpovědi hledá v článku pro list *The Wall Street Journal* i českým čtenářům známý Josi Klein Halevi.

VIDÍTE PROTESTY PROTI VLÁDĚ?

Halevi vychází z jednoho nápadného rozdílu, a sice mezi atmosférou v Izraeli z let 1992 a 2016. Tu letošní ilustruje osobním zážitkem. Jednoho rána napsal mladý Palestinec s nožem bezpečáka na stanici tramvaje pár minut od Haleviho bytu. Když on sám jel o hodinu později kolem, užasl, že nevidí nic zvláštního – ani policejní přítomnost, ani zátaras, cestující čekali na tramvaj, jako by se nic nestalo. Předstírání normality, píše Halevi, patří k osvědčeným způsobům, jak Izraelci reagují na vlny teroru. Ale za tímto klidem je něco více.

Atmosféra roku 1992 se velmi lišila. I tehdy Izraelci zažívali vlnu útoků noži. Ale ta uspěla jednu z největších změn v domácí politice: volební vítězství Strany práce a Jicchaka Rabina, které ukončilo dlouhou éru vlád Likudu. Tehdejší vlnou útoků noži vrcholila první intifáda, čtyřleté palestinské povstání proti okupa-

ci Západního břehu a Pásmu Gazy. Tato intifáda přivedla izraelskou veřejnost k postoji, že s palestinskými nároky je třeba se nějak popasovat, že politika Likudu mířící k postupné anexi Západního břehu a Gazy za tuto cenu nestojí.

Až do té doby většina Izraelců pokládala kontrolu teritorií za cosi nezhoubného, za něco, co přináší prosperitu okupovaným i okupantům. Ale první intifáda to změnila. Hněv společnosti se neobracel už jen proti Palestincům, ale i proti vládnímu Likudu. Začaly protesty a premiéru Jicchaku Šamirovi široce vyčítaly pasivitu a nedostatek vize. Proto vyhrála levice, Rabin a idea mírového procesu.

A teď zpět do roku 2016. I nyní panuje široce sdílená nespokojenost s tím, jak vlád-

Předstírání normality patří ke způsobům, jak Izraelci reagují na vlny teroru. Foto Karel Cudlín.

da Likudu reaguje na vlnu útoků noži. Na 70 procent Izraelců pokládá kabinet za neschopný a podobný podíl tvrdí, že se necítí osobně bezpečně. Jenže na rozdíl od roku 1992 nejsou vidět protivládní protesty a ozývá se jen málo hlasů žádajících obnovu skomírajícího mírového procesu. To je rozdíl mezi atmosférou roků 1992 a 2016.

Halevi cituje průzkum veřejného mínění, podle kterého jen 4 procenta Izraelců přikládají mírovému procesu nejvyšší prioritu. Je to nejnižší naléhavost ze všech velkých témat. A jakkoli to vypadá ve světle výše řečeného divně, Likud zůstává nejoblíbenější politickou stranou. Když už nějaké hlasy ztrácí, tak ne ve prospěch levice, ale ve prospěch stran ještě více napravo – těch, které propagují tvrdou odpověď na teror a anexi velkých částí Západního břehu.

RADĚJI KLID NEŽ EXPERIMENT

Odkud se takový rozdíl mezi atmosférami a politickými reakcemi roků 1992 a 2016 bere? Halevi spatřuje jeden z hlavních důvodů v tom, že teď Izraelci žijí na Blízkém východě velmi odlišně od toho z roku 1992. Tehdy byl místem příslibů a naděje. Agresi Saddáma Husajna zastavila koalice zahrnující Ameriku i arabské státy. Sovětská podpora radikálním silám se vytratila. Lídři Palestinců se zdáli být připraveni jednat o dohodě s Izraelem a většina Izraelců byla ochotná to zkusit.

O čtvrtstoletí později vše vypadá jinak. Blízký východ se rozkládá. A Izraelci, místo aby uvažovali o abstraktním mírovém procesu, si kladou konkrétní otázky: Jakému arabskému státu se bude ten palestinský podobat nejspíše? Sýrii? Iráku? Libyi? Jen hrstka Izraelců věří, že palestinský stát bude mírumilovným sousedem. Dílem proto, že palestinské elity stále po-

pírají právo Izraele na existenci. A dílem proto, že současnou vlnu teroru schvaluje nejen Hamás, ale i sama Palestinská samospráva. „Žehnáme každou kapku krve prolité za Jeruzalém,“ řekl prezident Abbás.

Jak píše Halevi, výsledkem je hluboké zklamání z mírového procesu napříč izraelským politickým spektrem. Většina podporuje „řešení v podobě dvou států“ (vznik palestinského státu) už proto, že by ji zbavilo morálních dilemat okupace, hrozby, že se na vlast-

ním území stane menšinou, a stále nepřijemnější pozice otloukána ve světě (káraného za vše možné i nemožné ohledně okupace). Ale podobná většina zároveň považuje palestinský stát za existenci hrozbu. Ví, že v takovém případě by se v dosahu palestinských raket ocitly Tel Aviv a Ben Gurionovo letiště nebo že Hamás by mohl ovládnout i Západní břeh a východní Jeruzalém.

Izraelci vnímají, že ve vztahu k Palestincům už vyčerpali politické možnosti – ideu Velkého Izraele, mírový proces z Osla i model jednostranného stažení, jak ho v Gaze vyzkoušel Ariel Šaron. Proto se spoléhají na status quo jako na nejméně hrozivou variantu. Takhle to vysvětluje Josi Klein Halevi.

ZBYNĚK PETRÁČEK

PÁN VŠECH ŽIDŮ ...a další události

/Vybráno z českých médií/

„Karel IV. rozhodně nebyl antisemita. Byl pánem všech Židů v říši i v království, Židé s celým majetkem byli jeho regálem, s nímž mohl libovolně disponovat. Židé nebyli rovnocenní, ale z pragmatických důvodů byli panovníkem spíše chráněni, protože jim mohl kdykoli zabavit jejich majetek. K často zmiňovanému pogromu v Norimberku došlo za velmi specifických podmínek a dá se říci, že Karel tamní židovskou populaci skutečně z utilitárních důvodů obětoval,“ uvedla v rozhovoru pro LN historička Eva Doležalová. (15. 4.) ■■ „Židé byli nedílnou součástí Jemnice už od 14. století. Od první čtvrtiny 19. století měla zdejší

židovská obec i vlastní školu. V roce 1928 žilo ve městě asi dvacet židovských rodin s asi padesáti členy. Užívali i synagogu původně ze 17. století, která prošla řadou přestaveb. Zbořena byla v roce 1942. Nacisté v tu dobu zdevastovali i židovský hřbitov, náhrobky byly následně použity jako dlažba ulic a náměstí. Hřbitov byl ale obnoven a v současnosti je chráněn jako kulturní památka,“ informují své čtenáře Horácké noviny. (15. 4.) ■■ Muzeum Vysočiny Třebíč bylo nominováno na cenu EMYA – Evropské muzeum roku. Vyhlášení výsledků již prestižní mezinárodní soutěže EMYA 2016 (The European Museum of the Year Award) probíhalo od 6. do 10. dubna ve Španělsku. O titul Evropské muzeum roku 2016 se ve finále ucházelo 49 muzeí z celé Evropy, mezi nimi jako jediný zástupce z České republiky Muzeum Vysočiny Třebíč. V silné evropské konkurenci si nakonec hlavní cenu odneslo POLIN – Muzeum historie polských Židů z Varšavy. (Třebíčský deník, 15. 4.) ■■ Padesát let od chvíle, kdy v roce 1966 získal československý film *Obchod na korze* režisérů Kadára a Kloše sošku slavného Oscara, připomene zvláštní projekce tohoto snímku. Uvede ji 17. dubna, v předvečer výročí, Národní filmový archiv v kině Lucerna. V polovině 60. let byl film *Obchod na*

korze v tehdejší Československu průlomový v několika ohledech – uvedl téma krutého pronásledování Židů za nacismu, poprvé poukázal na aktivní účast Slovenského štátu na holocaustu a znamenal překonání éry schematicky pojatých válečných fresek s kolektivním hrdinou. Snímek patřil k trezorovým fil-

mům a 20 let se nepromítal. (Týden.cz, 14. 4.) ■■ Významné ocenění Spravedlivý mezi národy za záchranu Židů připadne dalšímu z Čechů. Cenu, kterou uděluje izraelský památník obětí holocaustu Jad vašem, získá in memoriam někdejší československý konzul v Marseille Vladimír Vochoč. Vy-
dával židovským uprchlíkům pasy, díky nimž se mohli dostat do bezpečí v zámoří. Vochoč, který zemřel v roce 1985 ve věku 91 let, působil v Marseille v letech 1938–1941. V březnu 1941 ho zadržel vichistický režim. Po pár měsících se mu podařilo uprchnout. Působil pak v exilové administrativě v Londýně. Komunistický režim v Československu ho v 50. letech odsoudil ve vykonstruovaném procesu na třináct let. Ve vězení

strávil téměř sedm let. (LN, 8. 4.) ■■ Slovenský prezident Andrej Kiska ostře zaútočil na Mariana Kotlebu, banskobystrického župana a předsedu krajně pravicové Lidové strany Naše Slovensko (LSNS). Během návštěvy Krupiny v Banskobystrickém kraji, kde partaj získala výraznou podporu, hlava státu prohlásila, že Kotleba je fašista. „Nikdy nebudu podporovat, abychom politické strany, které inklinují k fašistům, považovali za normální partnery,“ vysvětlil prezident, proč byla LSNS jedinou stranou, která ve volbách uspěla, ale hlava státu s ní odmítla jednat. (Aktuálně.cz, 7. 4.) ■■ Izraelský prezident Reuven Rivlin při setkání se šéfem české diplo-

macie Lubomírem Zaorálkem řekl, že přijímá kritiku své politiky od přátel. Současně však prohlásil, že řešením palestinské otázky je společný stát Izraelců a Palestinců. Izraelský prezident v úvodu setkání připomněl, že kořeny jeho rodu jsou i v nynější České republice. Ocenil vzájemné diplomatické vztahy a řekl, že od přátel je důležité a dobré kritiku přijímat, protože názory přátelene země, jakou je Česká republika, společně vztahy posunují dále. (Novinky.cz, 4. 4.) ■■ Hlasitý protest proti pochodu extremistů zažila v sobotu Polná. Na tři desítky především místních lidí tam touto formou vyjádřily nesouhlas s návštěvou skupiny podporovatelů Adama B. Bartoše. Extremisté svolali na 2. dubna do Polné shromáždění ke 117. výročí vraždy Anežky Hřůzové. Tou začala takzvaná hilsneriáda, kterou dodnes zneužívají stoupenci antisemitismu. Už cestou na hřbitov u autobusového nádraží přivítali protestující lidé průvod extremistů hlasitým pískáním, řehtačkami a transparenty. (Jihlavský deník, 4. 4.) ■■ Horská synagoga v Hartmanicích se po období omezeného zimního provozu opět vrací k sezonnímu způsobu fungování. Návštěvníkům nabídne komentované prohlídky a školním institucím vzdělávací programy. Zájemce čekají koncerty, výstavy, přednášky a veřejná čtení. Nechybí sbírka starých fotografií Šumavy ani expozice k rekonstrukci horské synagogy. Na 12. května je v synagoze nachystána oslava deseti let od

jejího opětovného otevření veřejnosti, spojená s návštěvou osobností i potomků na Hartmanicko před válkou žijících židovských rodin. (Klatovský deník, 14. 4.) ■■ Městské muzeum a galerie Břeclav připravují výstavu Jiřího Wintera Neprakty, známého ilustrátora, kreslíře, karikaturisty a humoristy. Jeho práce budou k vidění v synagoze od 14. dubna až do 5. června. Jiří Winter, zvaný Neprakta, se narodil 12. července 1924. Během 2. světové války se kvůli svému židovskému původu dostal do koncentračního tábora. Společně se svojí maminkou jako jediný z rodiny válku přežil. (Novinky.cz)

jd, ilustrace Jiří Stach

Kalendárium

Před **65 lety**, dne **1. května 1951**, začalo celodenní vysílání československé sekce Rádia Svobodná Evropa (Radio Free Europe) z Mnichova. K redaktorům tehdejší redakce patřilo několik osobností předválečného politického a kulturního života demokratického Československa, mj. nakladatel a politik **Julius Firt** (jenž se stal prvním zastupujícím ředitelem stanice a dle svědeckví pamětníků to byl on, kdo název této stanice vymyslel), režisér a scenárista **Josef Kodíček**, a především první ředitel mnichovské sekce RFE **Pavel Tigríd** (k výročí viz text na straně 11).

Před **110 lety**, dne **8. května 1906**, se v Opavě narodila **ILSE ESTER HOFFEOVÁ** (roz. Reichová). Roku 1939 emigrovala do Palestiny, kde se jako sekretářka Maxe Broda podílela na vydávání díla Franze Kafky. Po Brodově smrti získala řadu Kafkových materiálů, které chtěl Brod údajně předat Národní knihovně v Jeruzalémě. Její nakládání se vzácnou pozůstalostí je pokládáno za velmi rozporuplné, některé Kafkovy dopisy prodala soukromníkům, roku 1975 byla dokonce zatčena kvůli podezření, že chce další rukopisy vyvézt ze země a prodat. Po její smrti (2. 9. 2007) převzaly archiv dcery Eva a Ruth.

Před **80 lety**, **10. května 1936**, tragicky zemřel v Praze architekt, malíř, scénický výtvarník a esejista **BEDŘICH FEUERSTEIN** (nar. 15. 1. 1892 v Dobrovicích). Vystudoval architekturu na pražské Vysoké škole technické a na AVU u Jana Kotěry, kromě toho soukromě u Josipa Plečnika. Zúčastnil se bojů první světové války, od roku 1920 pracoval jako scénograf Národního divadla v Praze. V roce 1924 odjel do Paříže, kde pracoval v projekční kanceláři Augusta Perreta. V roce 1926

odcestoval do Japonska, kde realizoval řadu projektů s Antonínem Raymondem (mj. nemocnice v Tokiu, rodinné domky v Jokohamě). V roce 1930 se vrátil do Čech, podílel se na filmech Vladislava Vančury a znovu se věnoval scénografii, zejména v Osvobozeném divadle. Byl členem Devětsilu a od roku 1931 Spolku výtvarných umělců Mánes. Trpěl vážnou sluchovou a nervovou chorobou, kvůli níž v květnu 1936 spáchal sebevraždu skokem z Trojského mostu. Je pohřben v Loučeni. Před dvěma lety vydalo nakl. Aula a Kant jeho obsáhlou

Bedřich Feuerstein. Foto archiv.

monografii od Heleny Čapkové, nazvanou *Bedřich Feuerstein. Cesta do nejvýtvarnější země světa*.

Před **10 lety**, dne **28. května 2006**, zemřel v Jeruzalémě spisovatel, básník, překladatel, publicista a diplomat **VIKTOR FISCHL** (nar. 30. 6. 1912 v Hradci Králové, v Izraeli přijal jméno Avigdor Dagan,). Po studiích v Praze (práva a sociologie) pracoval jako redaktor sionistického týdeníku *Židovské listy*, v roce 1939 se mu podařilo emigrovat do Londýna, kde pracoval pro exilovou vládu. V Londýně i po návratu do Prahy

Viktor Fischl. Foto archiv.

úzce spolupracoval s Janem Masarykem. V říjnu 1949 emigroval do Izraele a řadu let působil v diplomatických službách, židovský stát reprezentoval v Japonsku, Barmě, v Polsku, Jugoslávii, Norsku a Rakousku. Od roku 1977 se zcela věnoval literární činnosti. Napsal na 60 knih, z nichž nejznámější jsou *Hovory s Janem Masarykem*; *Svědék téměř stoletý* (hovory s K. Steinbachem), básnické sbírky *Hebrejské melodie*, *Píseň o lítosti*, romány *Kuropění* a *Dvorní šašci*; do češtiny též převedl *Žalmy*, *Píseň písní* a další starozákonní texty (vydané roku 2002 v knize *Poezie Starého zákona*). Přispíval také do Židovské ročenky.

(am)

POSLEDNÍ CESTA CHAIMA SOUTINA

Koncem dubna vyšel ve zlínském nakladatelství Archa a v překladu Magdaleny Šulcové román švýcarského spisovatele, romanisty a rusisty Ralpa Dutliho (1954), známého překladatele Osipa Mandelštama (10 svazků překladů a 4 životopisu), Mariny Cvetajevové a Josipa Brodského, autora vlastní poesie, esejů a kulturněhistorických studií. *Poslední cesta Chaima Soutina* je autorovým prvním beletristickým dílem, oceněným několika literárními cenami, nikoli však čistou beletrií: zakládá se na studiu historických dokumentů a výzkumu posledních let malířova života.

Dutli zachytil poslední dny umírajícího malíře v obsazené Francii. Soutin ukrytý v pohřebním voze prožívá zpětně v bolestech a pod vlivem morfiových injekcí cestu z Chinonu na Loire na operaci do Paříže. Vynořují se mu útržky vzpomínek a událostí posledních let poznamenaných okupací a válkou, častým stěhováním, protizidovskými zákony, úzkostí a nedostatkem prostředků i hladem, vrací se i dále do minulosti, do dětství ve Smoleviči u Minska, prožívá útěk z domova na malířskou akademii do Vilna a do vytožené Paříže.

O poslední malířově cestě i operaci ve skutečnosti neexistují žádná svědectví, oba řidiči vozu jsou neznámí, všechny stopy s falešnými dokumenty byly již tehdy důsledně smazány. Nakonec dorazili do nemocnice v 16. pařížském obvodu, Soutin byl operován za dva dny 9. srpna 1943 v 6 hodin ráno zemřel, aniž se probral z agonie. Pohřeb se konal za dva dny, 11. srpna 1943 na Montparnasském hřbitově do anonymní hrobky, označené jménem až po válce. Přítomni byli Pablo Picasso, Jean Cocteau, Max Jacob a obě Soutinovy poslední přítelkyně. O rok později, 25. srpna 1944, byla Paříž osvobozena.

Kniha je založena na velmi podrobném studiu Soutinova života, znalosti všech dostupných dokumentů a vzpomínek jeho blízkých přátel, novinových článků i policejních záznamů. Autor se snaží doplnit četná prázdná místa ze života tohoto „prokletého umělce“, který se po příchodu do Paříže v roce 1913 stal – také díky přátelství s Amedeem Modiglianím – jednou z nejznámějších postav zdejšího společenství umělců původem převážně z Ruska a východní Evropy. Ralph Dutli je jedním z hostů letošního knižního veletrhu, takže bude zajímavé slyšet, co o své románové prvotině a jejím námětu řekne sám. ap

Howard Jacobson

ŠAJLOK, TO JSEM JÁ

■ Magnát Strulovič, zhrzený otec, manžel i Žid, narazí při návštěvě manchesterského hřbitova na nečekaného, zato vítaného dvojníka: na souvěrce Šajloka ze Shakespearova dramatu *Kupec benátský* (1600). Prokletá literární postava má s podobnými lapáliemi bolestné zkušenosti, a tak se s boháčem odebere domů, aby vše probrali.

Románová hříčka nejvýraznějšího angložidovského prozaika dneška (a současně skutečně výborného znalce Shakespearova díla) je zajímavým pokusem přenést Šajlokův příběh do moderní Anglie (jakkoli nám Howardovo pojetí silicího antisemitismu může připadat až přehnané), přičemž se snaží uchovat strukturu předlohy i složitou charakteristiku jejich postav.

Vydalo nakl. Práh v Praze roku 2016. Z angličtiny přeložila Magdaléna Potočnicková; 280 stran, dop. cena 349 Kč.

Rachel L. Greenblattová

„ABY VYPRÁVĚLI SVÝM DĚTEM“ Paměť židovské obce v rané novověké Praze

■ Americké historičce Rachel L. Greenblattové se podařilo na základě mnohaletého studia vytvořit pozoruhodný „portrét“ každodenního života židovské společnosti v Praze v průběhu 16. a 17. století. Tématem jejího zkoumání jsou způsoby, jimiž se obyvatelé židovské čtvrti snažili uchovat vzpomínky, paměť společnosti pro další generace v kronikách, náhrobních nápisech nebo textech vzpomínkových liturgií. Její kniha není jen důkladně zpracovaným výsledkem skvělé badatelské práce, nese v sobě navíc silné kouzlo poezie původních hebrejských a jidiš pramenů. Výsledkem je tak působivá „báseň“, přivádějící do naší současnosti několik generací lidí, kteří nejen svými životy, ale také vzpomínkami na ně vytvářeli jedinečný genius loci židovské Prahy.

Vydalo nakl. Academia v Praze roku 2016. Z angličtiny přeložil Pavel Sládek; 320 str., dop. cena 350 Kč.

JINDE

■ Sedm povídek sedmi současných českých autorů (Olga Černá, Edgar Dutka, Magdalena Platzová, Jan Čumlivski, Markéta Pilátová, Chaim Cigan, Marek Šindelka) o lidech na cestách, cizincích bez domova, lidech, kteří utíkají, lidech, kteří ztratili minulost a hledají novou budoucnost, jsou ztraceni v jazyce, na periférii, ve velkoměstě nebo v čase, pro starší děti, dospívající i dospělé.

KNIHY VÝSTAVY UDÁLOSTI

Z výstavy Marka Podwala *Mozart a Praha*.

Knihu vydalo nakl. Baobab se společností Meta, která se zabývá integrací mladých cizinců do české společnosti, a mohla by sloužit mj. jako odrazový můstek pro debatu učitelů literatury, občanské výchovy nebo historie o tom, co to znamená stát se cizincem v nové zemi.

129 stran, ilustrace Jakub Plachý. Kniha je neprodejná, ale zájemci o ni se mohou obrátit na Meta, o. p. s.: info@meta-ops.cz.

SVĚT KNIHY 2016

■ Ve dnech 12.–15. 5. se na pražském Výstavišti v Holešovicích koná již 22. ročník mezinárodního veletrhu Svět knihy.

Kromě možnosti nakoupit zajímavé tituly s veletržní cenou nabízí veletrh příležitost účastnit se autorských čtení a dalších akcí. Letos do Prahy přijede například švýcarský autor Ralph Dutli, vydavatel díla Osipa Mandeštama, který 13. 5. ve 14 hodin představí zčásti fiktivní a zčásti biografický román zachycující poslední dny slavného židovského běloruského a francouzského malíře nazvaný *Poslední cesta Chaima Soutina* (viz strana 23).

Téhož dne od 18 hodin bude Zdeněk Svěrák číst z próz Arnošta Lustiga a následuje beseda s autorovou dcerou Evou.

V sobotu 14. 5. od 10 hodin čte ze svých knih spisovatel Arnošt Goldflam.

V 17.30 hodin se lze setkat se spisovatelem a dramatikem D. Z. Mairowitzem, mj. autorem komikové podoby Kafkova *Zámku* (vydalo nakl. Labyrint).

Program veletrhu lze nalézt na www.sk2016.svetknihy.cz.

KONCERT CURYŠSKÉHO SBORU

■ Ve středu 4. 5. od 19.30 se ve Španělské synagoze na Starém Městě koná koncert Curyšského synagogálního sboru (www.synagogenchor.ch). Jedná se o první vystoupení tohoto známého sboru, jenž hraje již bezmála 130 let, v Čechách. Dirigent: Robert Braunschweig; kantor: Michael Azogui; na klavír hraje Noemi Rueff. Vstup volný.

SYNAGOGA BRANDÝS NAD LABEM

■ V neděli 8. 5. v 18 hodin se v rekonstruované synagoze v Brandýse nad Labem koná na počest španělského velvyslance Sanze Brizy, který v roce 1944 zachránil v Budapešti 5200 Židů, komponovaný program hudby a slova *Hudba pro sefardity*. Zazní lidové jidiš a španělské písně a básně sefardských básníků. Vstupné 100 Kč.

SYNAGOGA TURNOV

■ Synagoga Turnov zve na koncert sefardských písní (písní v jazyce ladino) *Ornamento sefardí*. Hraje skupina Čab-raka. Koná se v pátek 20. 5. v 18 hodin. Vstupné 100 Kč. Těšíme se na vás!

MOZART A PRAHA OČIMA MARKA PODWALA

■ Do 22. 5. je v Galerii Klementinum na Mariánském náměstí v Praze přístupna výstava *Mozart a Praha očima Marka Podwala*. Newyorský malíř a ilustrátor tentokrát představuje nikoli židovské, ale mozartovské motivy, založené na důkladné znalosti reálií i legend spjatých se skladatelovými pobyty v české metropoli. Kromě nich galerie představuje unikátní dokumenty z archivů Klementina, mj. originální Mozartovy dopisy či první vydání Da Ponteho libreta k opeře *Figarova svatba*. Výstava je přístupna od úterý do neděle od 10.30 do 18 hodin a vstup na ni je zdarma.

JAROSLAV RÓNA V LIBERCÍ

■ Malíř a sochař vystavuje do 5. června v Oblastní galerii v Liberci výběr z děl, která vytvořil po roce 2000.

PRAŽSKÉ JARO

■ Na festivalu dne 29. 5. vystoupí singapurský symfonický orchestr s předním světovým houslistou Gilem Šachamem.

WWW.10HVEZD.CZ

■ Na nově uspořádaném webu projektu Revitalizace židovských památek v ČR www.10hvezd.cz naleznete aktuální informace o provozu i akcích v opravených synagogách a rabínských domech.

ŽIDOVSKÁ OBEC V PRAZE

(Maiselova 18, Praha 1, velký sál)

Káva o čtvrté

■ V květnu pokračuje „kávový“ cyklus *Ženy nám to řeknou*, a to těmito debatami:

■ V úterý **3. 5.** uvítáme na Kávě PhDr. **Michaela Budiman**, Ph.D., indonésistku z Ústavu jižní a centrální Asie FF UK.

■ Ve čtvrtek **19. 5.** k nám zavítá doc. **Markéta Křížová**, Ph.D., historička – iberoamerikanistka z FF UK. Kavárna je otevřena od 14.30, besedy začínají v 15.30. Připravil a moderuje Honza Neubauer.

JERUZALÉMSKÁ SYNAGOGA

■ Zveme na tradiční komentované prohlídky Jeruzalémské synagogy (Jeruzalémská 7, Praha 1 – Nové Město). Na úvod prohlídek se vždy rozezní unikátní varhany pod rukama varhaníka Václava Petera.

Prohlídky se konají vždy poslední čtvrtek v měsíci, tedy: **26. 5.**; **30. 6.**; **28. 7.**; **25. 8.**; **29. 9.** od 19.00 hodin. Vstupné: Dospělí 80 Kč, děti do 6 let zdarma, děti 6–15 let a studenti 50 Kč.

■ Současně zveme na novou stálou výstavu na ženské galerii *Revitalizace židovských památek v České republice*. Expozice přibližuje deset lokalit v rámci ČR, ve kterých byly opraveny a oživeny židovské památky – synagogy, židovské školy, rabínské či obecní domy. Více informací o tomto projektu naleznete na www.10hvezd.cz. Synagoga je otevřena každý všední den mimo sobot a židovských svátků od 11 do 17 hod.

**ODDĚLENÍ PRO VZDĚLÁVÁNÍ
A KULTURU ŽM V PRAZE**

(Auditorium, Maiselova 15, 3. patro)

■ Není-li uvedeno jinak, začínají pořady v 18.00 a je na ně volný vstup.

■ **9. 5.:** *The multifaceted life of Oskar Baum (1883–1941): Gems from his braille papers*. Přednáška holandské badatelky Emmy van Swaaij, která se věnuje studiu díla německy píšícího židovského spisovatele, novináře a hudebního kritika Oskara Bauma. V angličtině. Vstup volný.

■ **12. 5.:** *Arthur Rothstein: 20th Century Picture Stories*. Přednáška Ann Rothstein-Segan, která podrobně představí padesátiletou kariéru svého otce, slavného amerického fotografa Arthura Rothsteina (1915–1985), jenž pořídil mnoho ikonických fotografií, které zachycují široké období americké historie, i sérii fotografií, které zobrazují život komunity židovských uprchlíků uvíznuvších v čínské Šanghaji po druhé světové válce. Přednáška se uskuteční v rámci doprovodného programu k výstavě *Trosečníky v Šanghaji* v muzejní Galerii Roberta Guttmanna (viz strany 8–9). V angličtině.

**KULTURNÍ
POŘADY**Z výstavy Marka Podwala *Mozart a Praha*.

■ **26. 5.:** *Židovské motivy v českém hraném filmu*. Pátý díl z filmového cyklu Alice Aronové otevře téma transportů. Úvodní přednáška se soustředí na adaptace děl A. Lustiga a jeho scenáristickou činnost a na tvorbu režiséra Zbyňka Brynycha a tehdejšího asistenta režie Juraje Herze. Projekce: *Transport z ráje* (93 min., 1962).

■ **Nedělní program pro děti a jejich rodiče:** **15. 5.** ve **14.00:** *Lviček Arje poznává Židovské Město*. Se lvičkem Arjem zavítáte do znovuotevřené Maiselovy synagogy, kde se dozvíte spoustu zajímavých informací nejen o této krásné stavbě, ale i o historii Židů na našem území. Jednotné vstupné 50 Kč.

**ODDĚLENÍ PRO VZDĚLÁVÁNÍ
A KULTURU ŽM V PRAZE****Maiselova synagoga**

(Maiselova 10, Praha 1)

■ **2. 5.** v **19.00:** *Nad knižní řadou Židé – dějiny – paměť a výzkumem o českých židovských dějinách*. Nová knižní řada, která vznikla ve spolupráci ŽMP s Ústavem pro soudobé dějiny a Nakladatelstvím LN, hodlá zpřístupnit odborníkům i široké veřejnosti současně bádání o moderních židovských dějinách a kultuře v českých zemích a ve střední Evropě. V edici vyšly již tři svazky (M. L. Miller: *Moravští Židé v době emancipace*; M. Frankl, M. Szabó: *Budování státu bez antisemitismu?*; Ines Koeltzsch: *Praha rozdělená i sdílená*), jejichž autoři přijali pozvání k debatě. V angličtině a češtině se simultánním tlumočením. Vstup volný.

■ **5. 5.** v **19.00:** *Zemlinského kvarteto*. Koncert předního českého kvarteta u příležitosti Jom hašoa. Během koncertu zazní *Píseň A. Zemlinského*, obětem nacismu věnovaný *Smyčcový kvartet č. 8 D. D. Šostakoviče* a *Smyčcový kvartet č. 1 Es dur F. Mendelssohna-Bartholdyho*. Vstupné 190 Kč.

■ **11. 5.** v **19.00:** *Yossi Arnheim & Barbora Plachá*. Koncert prvního flétnisty Izraelské filharmonie Yossio Arnheima a české harfistky Barbory Plaché. Vstupné 150 Kč.

■ **23. 5.** v **19.00:** *Naše 20. století: pohled z druhé strany*. Pozvání přijali Viktor Wellemín (*1923), který jako Žid spolu se svým bratrem Adolfem uprchl z Protektorátu do Palestiny a připojil se k 11. československému pěšímu praporu – Východnímu, a Jan Decker (*1928) perzekvovaný za nesouhlas s komunistickým režimem. Moderuje novinář a spisovatel Adam Drda. Vstup volný.

■ **2. 6.** v **19.00:** *Prolínání*. Koncert houslistky Jany Vonaškové-Novákové a violistky Jany Vavříkové. Vstupné 180 Kč.

■ Vstupenky na koncerty je možno zakoupit v předprodeji v Maiselově synagoze nebo v Informačním a rezervačním centru ŽMP (Maiselova 15, Praha 1).

**ODDĚLENÍ PRO VZDĚLÁVÁNÍ
A KULTURU ŽMP V BRNĚ**

(tř. Kpt. Jaroše 3, Brno)

■ Není-li uvedeno jinak, začínají pořady v 18.00 a vstupné na ně činí 30 Kč.

■ **3. 5.:** *Soužití Židů a Čechů v dějinách*. Přednáška Věry Tydlitátové ze Západočeské univerzity v Plzni.

■ **4. 5.:** *Proč by nás měly zajímat genocidy minulosti?* Přednáška Martina Šmoka poukáže na způsoby propagandistické konstrukce nepřátel a na fáze procesu vybičování nenávisť ve společnosti, které jsou nedílnou součástí přípravy každé genocidy. S pomocí unikátních svědectví z archivu USC Shoah Foundation se zaměří přednášející na některé z genocid 20. století – holocaust, holodomor, genocidu Arménů či rwandských Tutsiů očima přímých svědků.

■ **5. 5.:** *Chevra kadiša – pomoc těžce nemocným a umírajícím a jejich pozůstalým*. Proč Chevra kadiša (Pohřební bratrstvo) vznikla, kdo ji založil a jaké je její hlavní poslání? Přednáška psychoterapeutky a spisovatelky Zuzany Peterové.

■ **8. 5.** v **10.30:** *Za oponou...* Víte, že v synagogách jsou opony? Kde přesně se nachází, co ukrývají a k čemu slouží? Dílna pro rodiče s dětmi od pěti let se uskuteční v sále Turistického a informačního centra ŽOB na židovském hřbitově v Brně-Židenicích.

■ **10. 5.** v **17.00:** *Od holocaustu k nebeskému Jeruzalému*. Vernisáž výstavy obrazů výtvarnice Hany Alisy Omer, československé rodačky žijící v Izraeli. Vstup volný. Výstavu lze zhlédnout po celý květen.

■ **11. 5.:** *Nebeský a pozemský Jeruzalém*. Hana Alisa Omer představí vizionářské obrazy z cyklu *Nebeský a pozemský Jeruzalém* z let 1995–2006 na základě tvůrčí spolupráce s Dr. Jicchakem Hayutmanem, architektem a kabalistou žijícím v Jeruzalémě.

LAUDEROVY ŠKOLY V PRAZE

■ **Úspěch v mezinárodní soutěži:** Univerzita Technion z Tel Avivu jako každý rok pořádá soutěž o nejlepší pesachový stroj. V letošním roce se kvarta LŠ pod vedením prof. Šárky Kvasničkové rozhodla, že zkonstruuje kulíčkovou dráhu, která symbolizuje svými stanovišti pesachové události. Jednalo se o stavbu pyramid, horečící keř, přeměnu vody v krev, přemnožení žab, tmu, nekvašené chleby, rozeslání moře a tančící Židy. Pesachové video obstálo ve velké konkurenci 41 škol, naše video postoupilo mezi 6 finalistů v kategorii High School. Zvítězilo video ze školy Abrahama Joshuy Heschela v New Yorku, na druhém místě byla The Weber School z Atlanty. Mezi finalisty jsme jediní Evropané. Gratulujeme celé třídě za výbornou práci. Zvláštní poděkování patří Matěji Čechovi, který se ujal střihu videa. Motorem celého projektu ve třídě byli Klára Kotmelová a Gabriel Mahler. Velké uznání i díky za reprezentaci školy si ale zaslouží všichni, kdo se na stavbě podíleli.

■ **Šabat e-školy:** Ve dnech 18.–20. 3. proběhl již tradiční šabat e-školy v Praze. Studenti e-learningu, jejich rodiče, případně sourozenci strávili dva dny v Praze. Vedle bohatého programu na ŽOP (modlitba ve Staronové synagoze, dílny pro děti, slavnostní večeře a oběd, beseda s hostem na šabat...) se setkali osobně s učiteli e-learningu, prošli si Prahu, absolvovali edukativní program v Toulcově dvoře a zahráli si „bojovku“ v noční Praze.

■ **Den velkých příběhů:** Lauderovy školy si v předpesachovém týdnu připomněly příběh slavného vyjítí z Egypta, studenti se pod vedením pana rabína Sidona připravili na seder, žáci ZŠ si vyzkoušeli cvičné sedery se svými vyučujícími židovské výchovy. Žáci 1. stupně sehráli pesachovou hru.

■ **Obnovení školních čtenářských koutků:** V předpesachovém týdnu jsme oživilí školní čtenářské koutky. Nakoupili jsme nové knížky, vyhlásili soutěž o nejlepší ex libris, zorganizovali dílny pro děti a pozvali žáky i rodiče, aby přišli číst. Děti ze ZŠ si užily řadu výtvarných dílen, inspirovaných knihami, které si pro ně připravili studenti z LŠ – vyráběly záložky, knižní obaly, ozdobné butony. Výtvarník Lukáš Urbánek pomohl dětem vyrobit kajak a následně ho i zprovoznil. Žáci ze čtenářského klubu připravili „bojovku“ na téma knihy *Nepolepsitelné děti ze sídla Ashton*. V závěru odpovědne se v prvním i druhém patře školy sešli čtenáři a předčítali ze svých oblíbených knih. Veřejně se četlo i z nedávno objevených básní židovského básníka Jiřího Steina, které ve spolupráci s Vratislavem Färberem a nakladatelstvím Triáda pomá-

VÝZVY, ZPRÁVY

INZERCE

hají připravovat naši studenti k vydání. Děkujeme všem z řad žáků i rodičů, kteří se na čtenářském odpoledni podíleli. Akce se uskutečnila s přispěním NFOH.

■ **Školní noviny Jew's news:** Již dva měsíce vycházejí na LŠ školní noviny *Jew's news*. Připravují je převážně studenti a studentky, s příležitostnými příspěvky z řad učitelů. Časopis zatím vychází jen v elektronické podobě a najdete ho na www.lauderky.cz. *ip*

KLUB JÁCHYMKA

■ V budově Spolkového domu bude otevřen jednou měsíčně klub, který bude především určen generaci, jež se narodila po válce, dětství prožila v padesátých letech a dospívání v letech šedesátých. Je tu možnost setkat se **každou první středu v měsíci** se starými, možná i novými přáteli. Jedná se o odpolední setkání od 16 do 19 hodin ve 3. patře, adresa – Praha 1, Jáchymova 3.

■ Více informací získáte a svoji účast můžete potvrdit na e-mailovou adresu knihovna@kehilaprag.cz, tel. 226 235 052, fantova@kehilaprag.cz, tel. 226 235 051.

Těšíme se na vás.

ef

KULTURNÍ PROGRAM DSP HAGIBOR

■ 11. května v 14.00: Setkání s paní Zuzanou Marešovou – „Wintonovým dítětem“.

■ 18. května v 14.30: Co se do Obecních novin nevešlo III – vernisáž výstavy fotografií Petra Balajky

■ 23. května v 10.30: Klavírní matiné – hrají žáci Státní konzervatoře Praha ze třídy prof. Libora Nováčka.

■ Výstavy: *Naděje* – výstava kreseb členek Aliance žen s rakovinou prsu.

PROGRAM BEJT SIMCHA

■ 22. května se koná valná hromada Bejt Simcha od 15 hod (Maiselova 4, Praha 1).

■ Každé úterý od 18.00 pořádáme ivrit – hodiny hebrejštiny pro začátečníky; kurz pro pokročilé se koná ve čtvrtek od 18 hodin; pro středně pokročilé od 19.30; úvod do judaismu pořádáme každé úterý od 19.45 a četba siduru ve středu jednou za 14 dní od 18.00. Pro více informací viz www.bejtsimcha.cz.

JAK ZAŽÍT A PŘEŽÍT SKUPINU

■ Sekce České společnosti pro psychoanalytickou psychoterapii pořádá ve dnech **9.–12. června** v Praze studijní a sebezkušenostní setkání *Jak zažít a přežít skupinu*, letos na téma *Nevědomé závislosti v lidských skupinách*. Z programu mohou mít užitek psychologové a psychiatři, ale také sociální pracovníci, psychoterapeuti, duchovní, humanitární pracovníci, novináři, manažeři... tedy všichni profesionálové, kteří pracují se skupinami. Veškeré další informace naleznete na www.cspap.cz, e-mail: zazitskupinu@cspap.cz.

PROJEKT O SOUČASNÉM IZRAELI

■ Pro velký zájem o poznávání moderního Státu Izrael jsme připravili kulturně vzdělávací projekt *Israel Today*, který se bude realizovat v různých městech ČR, SR i Polska.

Program pro veřejnost: Přednáška o cestování v Izraeli doprovázená fotografiemi ve formě powerpointové prezentace. Přednáška trvá 60 minut a lze ji přizpůsobit přání jednotlivých organizátorů. Dále nabízíme přednášku *Moderní Stát Izrael* (věda, umění, ekologie) či izraelské lidové tance pro začátečníky i pokročilé, které vyučuje renomovaný, mezinárodně uznávaný lektor Gidi Eiko z Jeruzaléma. Tance jsou kruhové nebo řadové a jsou vhodné pro všechny věkové skupiny. Jednoduché pokyny k tancům jsou v angličtině se simultánním překladem. Výuka trvá 60–120 minut. Výuku lze přizpůsobit přání jednotlivých organizátorů. Obě části programu na sebe volně navazují a vzájemně se doplňují.

Pořadatelem je nezisková organizace Spolek Orot Brno, www.orotbrno.cz. Pro zjištění aktuálních termínů kontaktujte Bc. Lenku Veselou, orotbrno@seznam.cz, mobil: +420 739 555 459.

SEZNÁMENÍ

■ Jsem slečna, halachická Židovka, ráda se touto cestou seznámím se svým životním partnerem (stačí mi židovský původ po dědečkovi či babičce) pro společné tvoření naší budoucnosti. Jsem plně zdravá, pohledná, pracovitá, spolehlivá, šťastná. Eva, 606 555 867, dynamicspeed@seznam.cz.

VÝZVA

■ Hledám informace o Vojtěchu Munkovi, narozeném 18. 11. 1918, posledním bydlíštěm Štěchovice u Prahy 50, který byl deportován: 1. transport 12. 9. 1942, č. Bg 357, 2. transport 26. 10. 1942, č. BY-1133 Osvětim. Pokud si na něho nebo na jeho okolí ze Štěchovic někdo pamatuje, uvítám jakékoli informace na adrese krkal@nextra.cz.

Předem děkuji, Pavel Král.

ŽNO BRATISLAVA

V **máji** srdečně blahoželáme našim členom: pani Viera Durišová – 65 rokov; pani Anna Eliášová – 65 rokov; pani Erika Fedorová – 92 rokov; pani Adriana Herczogová – 65 rokov; pán Tomáš Janovic 79 rokov; pani Agáta Karvanová – 70 rokov; pani MUDr. Viera Kirilčuková – 84 rokov; pán Ing. Pavel Kučera – 78 rokov; pani Augusta Lippová – 82 rokov; pani Valéria Lörintzy – 71 rokov; pán Ing. Richard Pagáč – 85 rokov; pani PhDr. Eva Salnerová – 65 rokov; pán Ervín Schönhauser – 76 rokov; pán Peter Sulík – 71 rokov; pani MUDr. Maja Šteruská – 83 rokov; pani PaeDr. Karolína Takáčová – 70 rokov; pán Prof. MUDr. Pavel Traubner – 75 rokov, a pani Mária Žáková – 80 rokov.

Ad mea veesrim šana!

Úmrtí

V marci zomreli naše členky pani Helena Baginová a pani Mária Tepperová.

Zichronan livracha!

ŽNO BANSKÁ BYSTRICA

Srdečne blahoželáme našim členom, ktorí v mesiaci **máj** slávia sviatok svojich narodenín: pani Viera Mláková, nar. 15.5. – 72 rokov; pán Eduard Longauer, nar. 26.5. – 67 rokov, a pani Iveta Radová, nar. 13.5. – 52 rokov. Všetkým úprimne prajeme veľa zdravia, spokojnosti a pohody.

Ad mea veesrim šana!

ŽO BRNO

V **květnu** oslavujú své narozeniny: pan Michael Felix, nar. 14.5. – 50 let; pani Eva Meisterová, nar. 18.5. – 89 let; pan Oldřich Redlich, nar. 4.5. – 65 let; pan Jiří Schneer, nar. 5.5. – 67 let; pani Silvia Schullerová, nar. 6.5. – 66 let; pani Šárka Steiner, nar. 13.5. – 69 let; pan Michael Wachtl, 7.5. – 67 let, a pan Pavel Winkler, nar. 23.5. – 70 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO DĚČÍN

V **květnu** oslavujú narozeniny: pan Daniel Dvořák, nar. 25.5. – 43 let; pani Silva Novotná, nar. 19.5. – 92 let; pan Ing. Alexandr Postovit, nar. 30.5. – 45 let; pani Tereza Rajska, nar. 15.5. – 30 let, a pani Lea Rochlitz, nar. 1.5. – 49 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO KARLOVY VARY

V **květnu** oslaví narozeniny tito naši členové: pan Jan Tichý, nar. 8.5. – 67 let; pan Petr Rubin, nar. 11.5. – 44 let, a pani MUDr. Hana Vlková, nar. 31.5. – 66 let. Přejeme hodně zdraví a osobní pohody. *Ad mea veesrim šana!*

ŽNO KOŠICE

V mesiaci **máj** budú oslavovať: pani Ružena Adamcová – 94 rokov; pán Zoltán Breiner –

**ZPRÁVY
Z OBCÍ**

84 rokov; pani MUDr. Kvetoslava Demková – 69 rokov; pani Viera Fígušová – 89 rokov; pán Peter Galko – 62 rokov; pán MUDr. Tomáš Gold – 62 rokov; pán MUDr. Ivan Kolín – 69 rokov; pani Klára Marksteinová – 82 rokov; pán Ing. Arthur Neumann – 83 rokov; pani Melánia Neumannová – 74 rokov; pani MUDr. Magdaléna Riemerová – 69 rokov; pán Ing. Dušan Rubovič – 69 rokov; pán MUDr. Tomáš Teššer – 69 rokov; pani Eva Tkáčová – 69 rokov; pani Eva Weiszová – 68 rokov, a pani Agáta Winklerová – 70 rokov. Všetkým prajeme veľa zdravia a spokojnosti.

Ad mea veesrim šana!

ŽO LIBEREC

V **květnu** blahopřejeme pani Raje Majerové, která 14.5. oslaví 63 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO OLOMOUC

V **květnu** oslaví narozeniny: pani Diana Deutschová, nar. 23.5. – 74 let; pan Vasil Sadocha, nar. 26.5. – 44 let; slečna Eva Votrubová, nar. 1.5. – 30 let, a pan Tomáš Majer, nar. 13.5. – 39 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO OSTRAVA

V **květnu** oslaví narozeniny: pan Filip Hess, nar. 12.5. – 45 let; pani Milada Kubíková, nar. 24.5. – 72 let; pan Ing. Erik Markovič, nar. 11.5. – 32 let; pani Alena Serbusová, nar. 15.5. – 70 let, a pani Eva Špoková, nar. 20.5. – 75 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO PLZEŇ

V **květnu** oslaví narozeniny tito naši členové: pan Ing. Jiří Lövy, nar. 5.5. – 70 let; pani předsedkyně ŽO Plzeň Eva Štixová, nar. 13.5. – 75 let; pani Eleonora Kočandrlová, nar. 14.5. – 86 let; pani Mgr. Věra Tydlitátová ThD., nar. 17.5. – 57 let, a pani Alena Růžičková, nar. 18.5. – 68 let. Všem našim jubilantům přejeme hodně zdraví, štěstí a osobní spokojenosti.

Ad mea veesrim šana!

ŽO PRAHA

V **květnu** oslavují narozeniny: pani Marianna Becková, nar. 17.5. – 96 let; pani Eva Benková, nar. 16.5. – 83 let; pani Elena Borková, nar. 23.5. – 95 let; pani Jana Renée Friesová, nar. 26.5. – 89 let; pani Julie Hálová, nar. 10.5. – 82 let; pan Miroslav Horáček, nar. 20.5. – 94 let; pan Jiří Pavel Kafka, nar. 2.5. – 92 let; pani Hana Klusáková, nar. 10.5. – 90 let; pan Felix Kolmer, nar. 3.5. – 94 let; pan Arnošt Lederer, nar. 14.5. – 92 let; pani Alenka Lehká, nar. 21.5. – 85 let; pani Dagmar Lieblová, nar. 19.5. – 87 let; pani Noemi Makovcová, nar. 5.5. – 87 let; pani Lilla Neuwirthová, nar. 12.5. – 92 let; pan Oto Novotný, nar. 31.5. – 88 let; pan Hanuš Orlický, nar. 10.5. – 90 let; pani Lydia Pásková, nar. 10.5. – 95 let; pani Hortenzia Pavlíková, nar. 10.5. – 82 let; pan Igor Petrák nar. 29.5. – 87 let; pani Eva Pokorná, nar. 17.5. – 87 let; pani Liana Sagivová, nar. 2.5. – 83 let; pani Věruška Solarová, nar. 29.5. – 89 let; pani Věra Vrbová, nar. 15.5. – 93 let; pani Jana Wolfová, nar. 10.5. – 90 let, a pani Markéta Zádorová, nar. 7.5. – 93 let. Všem oslavencům přejeme pevně zdraví.

Ad mea veesrim šana!

Úmrtí

Dne 31. 3. náhle zemřel pan MUDr. Alfred Kneller ve věku 82 let.

Zichrono livracha!

ŽNK RIMAVSKÁ SOBOTA

V mesiaci **máj** budú mať sviatok narodenín: pani MVDr. Tömösváryová Anna, nar. 24.5. – 68 rokov, a pani Marta Lustigová, nar. 27.5. – 66 rokov. Prajeme týmto našim členkám pevné zdravie, veľa šťastia a radosti v živote.

Ad mea veesrim šana!

ŽO TEPLICE

V **květnu** oslaví své narozeniny tyto naše členky: pani Judita Augustová, nar. 25.5. – 68 let; pani Kateřina Kreisinger, nar. 16.5. – 50 let; pani Bína Herskovičová, nar. 28.5. – 92 let, a pani Marta Krásová, nar. 8.5. – 30 let. Přejeme jim hlavně zdraví a osobní pohodu do dalších letech.

Ad mea veesrim šana!

Úmrtí

S hlubokým zármutkem sdělujeme, že ve večerních hodinách dne 3. 4. 2016 (25. adaru šeni II 5776) zemřel ve věku 75 let náš dlouholetý člen a člen představenstva ŽO Teplice pan Alexander Lebovič (Ašer Ben Benjamin). Nechť je jeho památka požeňná.

Zichrono livracha!

ŽO ÚSTÍ NAD LABEM

V měsíci **květnu** oslaví své narozeniny pan David Nebeský a pan Bedřich Heller. Jmenovaným přejeme hodně zdraví a osobní spokojenosti.

Ad mea veesrim šana!

VLNA TERORU V IZRAELI

I v dubnu pokračovalo násilí, které páchají palestinští útočníci (včetně žen a dětí) na Židech. Největší dubnový teroristický útok (do uzávěrky tohoto čísla) se udál v Jeruzalémě, když v jižní části města ve čtvrti Talpiot vybuchl autobus, od jehož plamenů se vznítily další vozy. Výbuch zranil 16 lidí.

TUNEL Z GAZY

Izraelské bezpečnostní složky v půli dubna odhalily a zdemolovaly nový teroristický tunel vedoucí z jižní části Pásmu Gazy na území Izraele. Informace o jeho přesném umístění stále podléhá utajení. Podle IDF je za vybudování tunelu odpovědný Hamás, který hodlal tímto způsobem zaútočit na izraelské civilisty. Od léta 2014, kdy proběhla poslední ozbrojená operace v Gaze, jejímž cílem bylo objevit a zlikvidovat co nejvíce teroristických tunelů (IDF jich objevila minimálně 34), je to vůbec první tunel tohoto typu, který byl na izraelském území objeven. Hamás po předloňské operaci IDF oznámil, že bude v útocích proti Izraeli pokračovat i nadále a mimo jiné k teroru použije i další tunely.

NOVÝ PREMIÉR UKRAJINY

Ukrajina má nového premiéra: po rezignaci Arsenije Janceňuka, který nezvládal ekonomické reformy, jmenoval ukrajinský parlament jeho nástupce: osmatřicetiletého Volodymyra Hrojsmana, bývalého starostu města Vinnyčja a mluvčího parlamentu. Zajímavé je, že Hrojsman se nijak netají svým židovským původem – je členem židovské obce ve Vinnyčji a na Vysoké svátky chodí do synagogy. Jak se shodují komentátoři, fakt, že se takový člověk mohl stát premiérem, dokazuje, že na Ukrajině není antisemitismus takový problém, jak tvrdí ruská reprezentace (která tímto „nebezpečím“ mj. zdůvodňuje i anexi Krymu). Hrojsman prohlásil, že hodlá upevnit vztahy s EU a je připravený bojovat proti korupci, nevykonnému vedení, populismu i nebezpečí na východě země – proruským separatistům.

AKADEMICI PROTI BOJKOTU

Skupina významných amerických akademiků se rozhodla pustit do boje proti sílícímu antisemitismu na univerzitních kampusech a protiizraelskému hnutí BDS, které mj. propaguje bojkot akademické spolupráce s Izraelem a projevuje se i tak, že studenti nedovolují izraelským odborníkům, aby pronesli přednášku. Organizace nazvaná

ZPRÁVY ZE SVĚTA

Z judaismu se Einsteinovi zamlouvaly jen macesy. Portrét AE od Andyho Warhola.

Academic Engagement Network (AEN) se hodlá na univerzitách zaměřit na poskytování pravdivých informací o Izraeli, podporovat akademickou svobodu a svobodu vyjádření, bránit práva Arabů a Židů a usilovat o to, aby studenti pochopili, jak složitá situace na Blízkém východě panuje. AEN (www.academicengagement.org) má v současné době 240 členů působících na stovce univerzit po celých USA.

UZNÁNÍ PRO UGANDSKÉ ŽIDY

Židovská agentura uznala židovský původ komunity Abajudaja ugandských souvěrců, kteří na počátku minulého století konvertovali a od té doby žijí dle zásad konzervativního judaismu. Dnešní komunita má asi 1500 členů. Znamená to, že členové této africké komunity mají právo na útočiště v Izraeli podle zákona návratu.

NOVÝ PAMÁTNÍK V BUDAPEŠTI

V Budapešti na náměstí Teleki byl v půli dubna odhalen památník připomínající oběti nucených pracovních jednotek maďarské armády v letech 1940–1945, ve kterých byli zejména Židé. Památník inicioval a vytvořil známý izraelský umělec Dan Reisinger, jehož otec během těchto

nucených prací zahynul. Ocelová skulptura představuje devět postav a symbolizuje armádní systém zastřelení každého desátého při trestání „viníků“.

EINSTEIN MĚL RÁD MACESY

Nedávno byl za 7800 dolarů vydražen dopis, který v dubnu 1945 napsal slavný fyzik Albert Einstein newyorské firmě na výrobu macesů A. Goodman&Sons. Stojí v něm: „Děkuji vám srdečně za vynikající macesy. Z náboženství jsou tím jediným, co u mě padlo na úrodnou půdu.“

BRUNDIBÁR V MADRIDU

Za obrovského zájmu veřejnosti a s velkým mediálním ohlasem v celém Španělsku byla v dubnu v předním španělském operním domě Teatro Real uvedena dětská opera *Brundibár* skladatele Hanse Krásky (1889–1944). Dílo nacvičili dětské sólisty a sbor Mládežnického orchestru madridského společenství (JORCAM) za vedení Any Gonzálezové. Hudebně operu nastudoval dirigent Jordi Francés a režii celého představení měla Susana Gómezová. Scénu navrhl Ricardo Sánchez-Cuerda a kostýmy vytvořila Gabriela Salaverriová. K současnému nastudování *Brundibára* uspořádalo České centrum v Madridu ve spolupráci s Památníkem Terezií malou výstavu kreseb tereziňských dětí přímo v prostorách divadla, kde je k vidění i plakát namalovaný k premiéře opery a její partitura. Teatro Real má na své webové stránce ke stažení didaktického průvodce k opeře s podrobnými informacemi o díle a o novém španělském nastudování.

(am, jk, ztis.cz)

Vydává Federace židovských obcí v ČR, Maiselova 18, 110 01 Praha 1, IČO: 00438341, www.fzo.cz. Redakce a administrace: Izraelská 1, 130 00 Praha 3, telefon/fax 226 235 217, e-mail: roschodes@sefer.cz. Redakce: Alice Marxová (šéfredaktorka), Jiří Daniček. Sekretariát a výtvarná spolupráce: Anna Tomášková. Vychází měsíčně, nevyžádané rukopisy se nevracejí. Číslo indexu 47 680. Distribuci pro předplatitele provádí v zastoupení vydavatele společnost Česká pošta a. s. Objednávky na bezplatné infolince České pošty 800 300 302 nebo 954 302 007(16), písemně na adrese: Česká pošta, s. p. oddělení periodického tisku Olšanská 38/9, 225 99 Praha 3, e-mail: postabo.prstc@cpost.cz. Předplatné pro Slovensko MAGNET press, Slovakia s.r.o. P.O. Box 169, 830 00 Bratislava, tel.: 00421-2-67201931-33, fax: 00421-2-67201910 (20,30), e-mail: predplatne@press.sk. Předplatné do zahraničí vyřizuje administrace Roš chodeš. MKČR E922, ISSN 121074 68. Toto číslo vychází 28. 4. 2016.

Cena 20 Kč (0,90 €)